

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2020–2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Pavelková

**Homosexuálně orientovaný jedinec ve vzdělávacím prostředí
vybraných středních škol**

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. PhDr. Věra Kosíková Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2020–2022

BACHELOR THESIS

Barbora Pavelková

**Homosexually oriented individual in educational environment
in selected secondary schools**

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PaedDr. PhDr. Věra Kosíková

Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 21. 02. 2022

.....
Jméno a příjmení

Poděkování

Děkuji PaedDr. PhDr. Věře Kosíkové Ph.D. za její odborné vedení, cenné připomínky, vstřícnost a plnohodnotnou podporu, kterou mi poskytovala po celou dobu zpracování bakalářské práce. Dále děkuji zástupkyni ředitele Střední pedagogické školy, gymnázia a vyšší odborné školy Karlovy Vary Mgr. Lence Šebestové za laskavou spolupráci při výzkumu a další poděkování patří respondentům, kteří mi věnovali svůj čas a poskytli otevřeně své osobní a velmi citlivé zkušenosti.

Anotace

Práce se zabývá tématem homosexuality, a to z pohledu účastníků vzdělávacího prostředí – samotných homosexuálně orientovaných jedinců a jejich spolužáků, kteří studují na středních školách. Zmapování jejich názorů je také hlavním cílem celé bakalářské práce. Teoretická část se věnuje pojmu homosexualita, identita, gender a představuje také homofobii a její příčiny. Dále se věnuje homosexualitě v kontextu školního prostředí, popisuje, jak se v něm odráží heteronormativita naší společnosti a jak ovlivňuje školní a třídní klima. Práce představuje také šikanu jako takovou a související homofobní šikanu. V neposlední řadě poukazuje na důležitost role pedagoga v souvislosti s prevencí a řešením homofobní šikany. Praktická část mapuje aktuální dění na středních školách, a to konkrétně vliv přítomnosti neheterosexuálního jedince na klima ve třídě a začleňování těchto jedinců do třídního kolektivu.

Klíčová slova

Coming out, heteronormativita, homofobie, homosexualita, střední škola, šikana

Annotation

This thesis deals with the topic of homosexuality from a perspective of individuals in an educational environment – from a perspective of homosexually oriented individuals themselves and also their classmates, which are studying in secondary schools. To summarize their opinions is also the main goal of the whole bachelor thesis. The theoretical part is dedicated to the concept of homosexuality, identity, gender and also introduces homophobia and causes of homophobia. Then, the thesis is dealing with homosexuality in the context of a school environment, describing how heteronormativity of our society is being reflected in it and how it affects the climate of a class and a school. This work also introduces bullying as it is and the related homophobic bullying. Last but not least, it also points out to the importance of the role of a pedagogue related to the prevention and solution of homophobic bullying. The practical part summarizes the actual happening in secondary schools, in particular – the influence of the presence of an individual with a different sexual orientation on the climate in a class and their integration into a class collective.

Keywords

Bullying, coming out, heteronormativity, homophobia, homosexuality, secondary school

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SEXUALITA	10
1.1 Sexuální orientace a gender.....	10
1.1.1 Sexuální identita	11
1.2 Homosexualita.....	12
1.2.1 Původ homosexuality.....	14
1.3 Coming out.....	14
1.3.1 Poruchy chování související se sexuální orientací.....	16
1.4 Homofobie.....	18
1.4.1 Úrovně homofobie	18
1.4.2 Příčiny homofobie.....	19
2 HOMOSEXUALITA A ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ	20
2.1 Pubescence	20
2.1.1 Sebepojetí, sebepřijetí.....	22
2.2 Heteronormativita ve škole	22
2.3 Žákovský kolektiv a vrstevnické vztahy	23
2.3.1 Školní a třídní klima	24
2.4 Šikana	25
2.4.1 Homofobie v žákovském kolektivu	26
2.4.2 Prevence a řešení homofobní šikany	28
2.5 Pomáhající organizace.....	30
2.6 Aktuální výzkumy	32
PRAKTICKÁ ČÁST	34
3 VÝZKUM	34

3.1	Cíl a výzkumné otázky	34
3.2	Průběh výzkumu a výzkumný vzorek	35
3.3	Výzkumné metody	36
3.3.1	Položky dotazníku.....	36
3.3.2	Otázky rozhovoru	37
3.4	Vyhodnocení výzkumného šetření a interpretace dat.....	38
3.4.1	Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	38
3.4.2	Interpretace rozhovorů.....	46
3.4.3	Porovnání výsledků rozhovorů	49
3.5	Shrnutí výsledků výzkumného šetření	51
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	56
	SEZNAM ZKRATEK	59
	SEZNAM TABULEK.....	61
	SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Homosexuální či jakákoliv neheterosexuální orientace je v naší společnosti, potažmo v českém školství stále tabuizovaným tématem, stejně tak jako sexualita jako taková. Přitom se dotýká nezanedbatelného množství populace, a tedy i studentů převážně v období pubescence. Toto období je bezesporu problematické pro jakéhokoliv jedince, natož pak pro toho, který si prochází procesem coming outu neboli ztotožňování se se svou homosexuální orientací. Je to právě školní prostředí, ve kterém jedinec tráví největší množství času a společně s rodinným prostředím utváří jeho osobnost. Škola by měla nastavovat bezpečné a přijímající prostředí a měla by být připravena na práci s různými neočekávanými situacemi, sociálně-patologickými i dalšími společenskými jevy. Není pochyb, že homosexualita patří ke společenským jevům, které by i škola měla reflektovat a umět s nimi pracovat, neboť stejně jako jakákoliv odlišnost i homosexualita může vést k šikaně, která má nepříznivý vliv na výchovně vzdělávací proces. Na základě těchto faktů se bakalářská práce zaměřuje na homosexualitu právě v kontextu vzdělávacího prostředí.

Hlavním cílem práce je odhalení názorů a přístupu žáků středních škol v Karlovarském kraji ke spolužákům s odlišnou sexuální orientací. Práce je rozdělena na dvě části, přičemž část teoretická se zabývá klíčovými pojmy pro celou práci, jako jsou *homosexualita*, *orientace*, *identita*, *gender atd.* Dále představuje homofobii a s ní související homofobní šikanu. V neposlední řadě se věnuje roli pedagoga v prevenci a řešení homofobní šikany a představuje také pomáhající organizace zabývající se touto tematikou. Praktická část pak využívá kvantitativní výzkum, konkrétně metodu dotazníku, který byl předán žákům středních škol v Karlovarském kraji a který zjišťuje názory a zkušenosti středoškoláků na téma homosexuality a homosexuálně orientovaného jedince jako součást kolektivu. K doplnění informací využívá praktická část polostrukturované rozhovory s homosexuálně orientovanými jedinci, jimiž mapuje konkrétní zkušenosti s coming outem ve vzdělávacím prostředí vybraných středních škol, zjišťuje, zda má či měla jejich orientace vliv na školní a třídní klima, jaký byl postoj spolužáků a pedagogů k jejich orientaci a zda měla jejich orientace vliv na začleňování se do kolektivu. Tyto informace doplňují a přinášejí ucelenější pohled na dané téma.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SEXUALITA

První kapitola postupně představuje jednotlivé pojmy, klíčové pro celou bakalářskou práci. Dále definuje homosexualitu, coming out a poruchy, které jsou s odlišnou sexuální orientací spojené. V závěru se věnuje radikálnímu a nenávistnému postoji a vystupování vůči homosexuálně orientovaným jedincům.

1.1 Sexuální orientace a gender

Na sexualitu jako takovou je možné nahlížet z různých perspektiv, jedná se o komplexní a složitou oblast, která je však všudypřítomná, objevuje se v právu, medicíně, ve školách, pracovních i partnerských vztazích, médiích atd. Je nutné uvést, že ačkoliv se zájem o pojmy jako *pohlavní identita*, *sexuální orientace* a obecně o genderová studia dostává do popředí, je stále v naší zemi poměrně nový, a z toho důvodu není dostupné takové množství literatury, jako bychom mohli dohledat k jinému společenskému tématu, zároveň se výklady těchto pojmů stále poměrně liší u jednotlivých autorů. Ačkoliv se můžeme setkat se zaměňováním výrazů „sexualita“, „orientace“, „gender“, „identita“, „sex“ atd., není to vždy totéž a jedno nemusí nutně podmiňovat druhé. Pojmem sexuální orientace se označuje „*sexuální preference osob stejného či opačného pohlaví, případně obou pohlaví (resp. genderů)*“.¹

Výrazem gender chápeme spíše způsoby chování a jednání charakteristické pro mužské nebo ženské biologické pohlaví, které úzce souvisí s procesem socializace a rozlišováním na chlapce a dívky, ale také s následným sexuálním chováním dospívajících.² Gender je anglickým výrazem pro české slovo „rod“, můžeme o něm hovořit také jako o jakémsi sociálním pohlaví. Genderová role je pak obecně sdílenou představou o tom, jací by muži

¹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016, str. 16. ISBN 978-80-88163-09-1.

² KOLEKTIV AUTORŮ. *Děti a jejich sexualita: rádce pro rodiče a pedagogy*. Brno: CPress, 2014, Jan Kaňák, str. 49. ISBN 978-80-264-0290-9.

a ženy měli být, jak by se měli chovat, oblékat, jaké by měli mít zájmy atd. Tato role tvoří společně s dalšími faktory pohlavní identitu každého člověka.

1.1.1 Sexuální identita

Pohlavní nebo také sexuální identita, tedy pocit příslušnosti k určitému pohlaví, je z psychologického hlediska vnímána jako něco, co je od samého začátku vývoje jedince ovlivňováno a kultivováno společností a celospolečenským vnímáním světa, které obsahuje symbolický rámec nabízející pouze určité omezené možnosti sebepojetí a sebevyjádření v dané kultuře. Samotná identita je pak výsledkem složitého procesu identifikace a patří k nejelementárnějším složkám celkového sebepojetí každého jedince již od raného věku. Problematika pojetí pohlavní identity se neustále mění a přizpůsobuje v závislosti na vývoji dané společnosti. Faktory, které společně pohlavní identitu utvářejí, jsou: biologické pohlaví, jádrová pohlavní identita (tzn. vědomí jedince o příslušnosti k ženské či mužské skupině), pohlavní identita v širším slova smyslu (tzn. vlastní prožívání a sebedefinice jakožto příslušníka dané skupiny) a genderová role.³

Z medicinského pohledu je pohlavní identita výsledkem genetických faktorů a dalších determinant centrálního nervového systému ze druhého trimestru nitroděložního vývoje,⁴ přičemž pro její definitivní formování je rozhodující období od porodu do 18 měsíců věku.⁵ Na rozdíl od genderu nelze pohlavní identitu v průběhu života měnit.

Na otázky vzniku pohlavní identity odpovídá hned několik teorií. Žádná z nich však není komplexní, každá tedy zahrnuje pouze některé vývojové aspekty. Výklady jednotlivých

³ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada), str. 43. ISBN 978-80-247-2284-9.

⁴ ZVĚŘINA, Jaroslav, 1995. In: WEISS, Petr. Poruchy pohlavní identity. *Psychiatrie pro praxi*. Přehledové články [online] [cit. 2022-02-06] Sexuologický ústav VFN a 1. LF UK, Praha, str. 104. Dostupné z: <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2012/03/03.pdf>

⁵ MONEY, John, 1972. In: WEISS, Petr. Poruchy pohlavní identity. *Psychiatrie pro praxi*. Přehledové články [online] [cit. 2022-02-06] Sexuologický ústav VFN a 1. LF UK, Praha, str. 104. Dostupné z: <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2012/03/03.pdf>

autorů se liší, např. velmi složitá identifikační teorie Sigmunda Freuda nepředpokládá vrozené psychické dispozice pro vývoj pohlavní identity. Podle něj je proces identifikace u chlapců spojen s traumatem ze zjištění, že až vyrostou, nebudou podobni matce, a proto se začnou identifikovat s otcem.⁶ U dívek tato teorie přisuzuje vznik pohlavní identity kastracnímu komplexu a následné touze po dítěti, jehož narození je podmíněno přijetím ženské role.⁷ Teorie sociálního učení přikládá u vzniku a vývoje pohlavní identity význam pozorování, napodobování chování a posilování formou odměn a trestů, tedy výchovným zásahům rodičů a vychovatelů dítěte.⁸ V neposlední řadě se vnikem pohlavní identity zabývá kognitivně vývojová teorie amerického psychologa Lawrence Kohlberga vycházející z myšlenek Jeana Piageta, která poukazuje na závislost vývoje pohlavní identity a kognitivního i morálního myšlení.⁹

1.2 Homosexualita

Pojem homosexualita je složeninou dvou slov, a to řeckého *homós* – stejný, a latinského *sexus* – pohlaví. Z toho můžeme jasně vyvodit význam tohoto slova, tedy citová, erotická a sexuální náklonnost a přitažlivost k osobám stejného pohlaví. Je velmi obtížné, ne-li nereálné, zjistit, jaký je podíl homosexuálně orientovaných jedinců v populaci, především z důvodu neochoty či strachu respondentů přihlásit se k této orientaci, která je stále ještě sociálně sankcionována, „*pro naprostou většinu lidí je snazší určitou identitu přijmout a reprodukovat v té podobě, jak ji vidí společnost – nebo ji tak úplně nepřijmout, ale*

⁶ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada), str. 110-111. ISBN 978-80-247-2284-9.

⁷ BEAL, Carole, 1994. In: JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada), str. 112. ISBN 978-80-247-2284-9.

⁸ BROOKS-GUNN, Jeanne, MATTHEWS, Wendy Schempp, 1979. In: JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada), str. 114. ISBN 978-80-247-2284-9.

⁹ COLLINS, W. A., KUTZAJ, S. A., 1991. In: JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada), str. 116. ISBN 978-80-247-2284-9.

*nedávat toto nepřijetí otevřeně najevo.*¹⁰ Dalším důvodem jsou právě nepřesně definované pojmy *sexuální orientace*, *identifikace* nebo *sexuální chování*. Pro určení přesnějšího počtu homosexuálů by bylo nutné vybrat velký a vhodný vzorek respondentů, standartní dotazníky např. při sčítání lidu však nikdy neobsahují otázky týkající se sexuální orientace nebo pohlavní identity. I kdyby někdo takový dotazník vytvořil, můžeme jen odhadovat, kolik respondentů by na ni odpovědělo podle pravdy. Proto se čísla tak liší, jedná se pouze o dohady. Nejčastěji se však uvádí výskyt 4-6 % homosexuálně orientovaných mužů, pro které naše kultura používá pojem *gay*, který původně v angličtině znamenal veselý, rozverný či barevný, a 1 % homosexuálně orientovaných žen, zde se setkáváme nejčastěji s označením *lesba* či *lesbička*, které vzniklo již ve starověkém Řecku podle ostrova Lesbos, na kterém se ženy měly oddávat romantické společnosti jiných žen. Někteří autoři uvádějí dokonce počty jako 10 %, nebo i 20 % jedinců s homosexuální orientací.¹¹

Další související sexuální parafilií, kdy tímto termínem označujeme „*stavy kvalitativně změněné sexuální motivace lidí*“¹², je bisexualita (definována jako orientace na muže i ženy, která nemusí být v poměru padesát na padesát), dále intersexualita (výraz pro tzv. oboupohlavního jedince, který se narodil s ženskými i mužskými pohlavními znaky) a v neposlední řadě transsexualita (lékařská diagnóza ukazující na člověka, který cítí silný vnitřní rozpor mezi svým biologickým tělem a pohlavní identitou, často směřuje k hormonální a následně chirurgické změně pohlaví). Pro komunitu s nevětšinou (jinou než heterosexuální) orientací používá společnost (i samotní členové této komunity) zkratku LGBTQI+, kdy symbol plus odkazuje na široké spektrum dalších existujících identit a sexuálních orientací.

¹⁰ FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016, str. 200. ISBN 978-80-262-1030-6.

¹¹ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Láska je láska: když choděj kluci s klukama a holky s holkama*. Brno: GaTe, 2007, str. 3-4. ISBN 978-80-239-9050-8.

¹² ZVĚŘINA, Jaroslav, 2003. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Děti a jejich sexualita: rádce pro rodiče a pedagogy*. Brno: CPress, 2014, Barbora Krčmářová, str. 57. ISBN 978-80-264-0290-9.

Pojmem, který s homosexualitou také úzce souvisí, je pojem *sexuální chování*, který odkazuje na praktikování fyzické sexuální aktivity s osobou stejného nebo opačného pohlaví, je to jev, který může, ale nemusí být ukazatelem sexuální orientace. Provozování sexuální aktivity s osobou stejného pohlaví tedy ještě nemusí znamenat, že se oba účastníci považují za homosexuály. Může tomu tak být v případě experimentování v období dospívání či v podmínkách, které vyžadují různá sociální prostředí, např. dlouhodobá izolace v armádě či ve vězení. V neposlední řadě mohou být příkladem homosexuální vztahy z období starověku, kde bylo společensky žádoucí, aby mladíci ve věku od dvanácti do osmnácti let navazovali romantické vztahy se staršími muži.¹³

1.2.1 Původ homosexuality

Původ homosexuality osvětluje celá řada teorií a žádnou z nich nelze ani vyvrátit, ani jí přiřkládat větší důraz než ostatním. V první řadě se jedná o teorie, které dávají při původu homosexuality do popředí vliv sociální a kulturní podmíněnosti, různé kultury a různé doby umožňují, nebo naopak znemožňují různé projevy chování. Jiné teorie se opírají o genetickou podmíněnost homosexuality, další o závislost na hladině hormonů matky v prenatálním nebo postnatálním období. Některé teorie považují v tomto případě za nejdůležitější období fázi raného dětství.¹⁴ Jednoznačně biologicky prozatím nebyla sexuální orientace určena, většina výzkumů, pokud prokázala nějaký vliv, tak pouze na nějakou část populace, ne však všechny jedince, kteří se jako homosexuálové identifikují.

1.3 Coming out

V období dospívání je ze strany společnosti, vrstevníků i médií nejsilnější tlak na dívky a chlapce být „správná žena“ či „správný muž“. I to je jedním z důvodů, proč se právě v tomto období nejčastěji setkáváme s coming outem. Výraz převzatý z angličtiny, který

¹³ ESLAVA GALÁN, Juan. *Láska a sex ve starém Řecku*. Přeložil Jan SCHEJBAL. Praha: Ikar, 2003, str. 63. ISBN 80-249-0244-3.

¹⁴ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Láska je láska: když choděj kluci s klukama a holky s holkama*. Brno: GaTe, 2007, str. 4. ISBN 978-80-239-9050-8.

u nás již zdomácněl, v překladu znamená „vyjít ven“, volnějším překladem „jít s pravdou ven“, ve spojení s homosexuální tematikou se také můžeme setkat se slovesem „vyoutovat se“. Vzhledem k heteronormativitě v naší společnosti (tj. heterosexuální orientaci vnímá naše společnost jako jedinou přirozenou a normální orientaci a přijímá nastavené role mužů a žen) je coming out zejména pro dospívajícího jedince nesmírně náročným procesem, především kvůli touze zapadat hlavně ve školním kolektivu, který je pro toto období klíčovou sociální skupinou. Někteří autoři uvádějí, že jde dokonce o proces celoživotní a nikdy nekončící. Coming outem rozumíme „*vývojový proces, během kterého člověk rozpoznává svoji emociální a sexuální náklonnost k osobám stejného pohlaví, přijme homosexuální nebo bisexuální identitu a svěří se s touto identitou ostatním.*“¹⁵ Je to jakési aktivní přihlášení se k homosexuální orientaci a má dvě základní fáze – coming out vnitřní (tzn. vůči sobě) a vnější (tzn. vůči ostatním).

U vnitřního coming outu jde o ztotožnění se se svou orientací uvnitř sebe samého. Jedinec si všímá určitých odlišností od ostatních vrstevníků, což u něj způsobuje zmatek a nejistotu, začíná zjišťovat informace o své situaci a hledá pro ni pojmenování. Poté, co dochází ke zjištění, že danou situaci nelze změnit, dochází jak k akceptování a přijetí homosexuality, tak k přijetí svého budoucího nenaplněného nebo velmi složitého rodičovství. Během vnitřního coming outu může docházet k celé řadě psychických problémů, ty budou blíže specifikovány v následující kapitole.

V případě ukončeného vnitřního coming outu může jedinec jednodušeji přejít k další životní etapě – vnějšímu coming outu, ačkoliv ani tato fáze není nijak snadná. Vyžaduje silnou osobnost a alespoň nějakou úroveň sebepřijetí. Jedinec se začíná otevírat svému okolí a veřejně se ke své orientaci hlásit. V případě podpory okolí je jedinec schopný se s celou situací lépe vyrovnat. Výsledkem úspěšného a ukončeného coming outu v obou těchto rovinách je utvořená svébytná sebevědomá osobnost s ujasněnou orientací a identitou.¹⁶

¹⁵ ONDRISOVÁ, Sylvia, a kol. Neviditelná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii. Bratislava: Nadácia občan a demokracia, 2002. s. 23. ISBN 80-968528-5-X.

¹⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016, str. 73-80. ISBN 978-80-88163-09-1.

1.3.1 Poruchy chování související se sexuální orientací

S obdobím coming outu souvisejí některé poruchy chování, které se právě v tomto období mohou vyskytnout nejčastěji. Mezinárodní klasifikace nemocí uvádí pod označením F66 poruchy psychické a chování související se sexuálním vývojem a orientací, do kterých zahrnuje poruchu sexuálního vyzrávání, egodystonickou sexuální orientaci a poruchu sexuálních vztahů, přičemž samotná sexuální orientace není považována za poruchu, ale pouze za jev, který může být spouštěčem těchto přidružených poruch.

V případě poruchy sexuálního vyzrávání se jedná o psychické poruchy a poruchy chování spojené s nejistotou ohledně pohlavní identity, genderové totožnosti či sexuální orientace, které vyvolávají úzkost či depresi. Nejčastěji je tomu u dospívajících jedinců, ale také u osob, které byly velkou část života stabilní ve své sexuální orientaci a najednou začínají zjišťovat, že se jejich orientace mění.

Homosexualitu či bisexualitu může především dospívající jedinec vnímat jako něco, s čím se nechce svěřit, stydí se za ni. A to z různých důvodů – má strach z odmítnutí, posměchu, nepochopení ze strany rodičů či vrstevnické skupiny. Tuto poruchu můžeme vnímat jako neukončenou fázi vnitřního coming outu a takový jedinec by měl vyhledat odbornou psychologickou pomoc.

Na rozdíl od poruchy sexuálního vyzrávání si u egodystonické sexuální orientace jedinec svou orientaci uvědomuje, ale vzhledem k psychickým a behaviorálním přidruženým poruchám si ji přeje změnit, popř. vyhledává léčení, které by ke změně vedlo.

Jedinec svou orientaci vnitřně nepřijímá, neztotožňuje se s ní, nepřiznává si jí, distancuje se od ní, považuje ji za nemoc, vadu či vlastní selhání. Lékaři se dokonce setkávají s případy usilování o chirurgickou změnu pohlaví, ačkoliv se u této poruchy nejedná o transsexualitu. Jedním z faktorů této poruchy je mimo jiné také přirozená touha po dětech a rodinném životě, kterou nemá homosexuálně orientovaný jedinec šanci naplnit buď vůbec, anebo je cesta k ní mnohem obtížnější než u běžné populace. U egodystonické sexuální orientace dochází k potlačování skutečných citů k dané osobě či osobám a snaze o navazování vztahů, které odpovídají heteronormativní společnosti. Důsledkem popírání sexuální orientace pochopitelně bývají deprese, suicidiální tendence, poruchy spánku, poruchy příjmu potravy, úzkost aj.

Neheterosexuální jedinci musí vzhledem k tlaku společnosti, množství předsudků, homofobii a dlouhodobé diskriminaci, především v období dospívání zaujmout určité stanovisko k navazování sexuálních vztahů. Jednou z možností je navazování heterosexuálních vztahů a potlačování touhy po homosexuálním vztahu. Další možností je absence jakéhokoliv partnerského vztahu, která pak bývá společností vnímána jako asociální chování. Třetí možností je skryté navazování homosexuálních vztahů a poslední variantou je veřejné partnerství a sexuální vztah s osobou stejného pohlaví s vydobytím si tolerance a přijetí této situace okolím.

Tak jako tak „*dalším, jen zčásti zdravotním nedostatkem spojeným s homosexualitou je menší schopnost homosexuálů vytvořit stabilní partnerský vztah.*“¹⁷ U homosexuálních partnerských vztahů si můžeme všimnout jisté nestability a krátkodobého trvání, a to i v případě, kdy jsou oba homosexuálně orientovaní jedinci se svojí orientací plně vyrovnáni a žijí v akceptujícím a bezpečném prostředí. U těchto párů dochází k ochladnutí erotické přitažlivosti a nacházení krátkodobých sexuálních zážitků mimo partnerství mnohem dříve než u párů heterosexuálních. Jednou z příčin je dle odborníků nenaplněná rodičovská role a další příčinou je pak nedostatečná dvojtvárnost a pohlavní odlišnost, která by prohlubovala přitažlivost. „*Se stoupajícím věkem je hledání nových a nových romantických vztahů stále méně úspěšné. To pak vede nejen k prohlubující se nestabilitě vztahů, ale je to také jedna z významných příčin depresí a sebevražd u starších homosexuálů.*“¹⁸ Neopomenutelným faktem, který se do jisté míry také odráží na poruchách homosexuálních vztahů, je i fakt, že „*naše společnost stále dosud trpí předsudky vůči homosexualitě a nemá k ní správný chápající vztah. Homosexuální dvojice nejsou tak samozřejmě přijímány jako dvojice heterosexuální.*“¹⁹

¹⁷ BRZEK, Antonín. *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica, 1992, str. 50. ISBN 80-85526-03-4.

¹⁸ BRZEK, Antonín. *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica, 1992, str. 51. ISBN 80-85526-03-4.

¹⁹ PONĎĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava a Jan RABOCH. *O sexualitě a partnerských vztazích.* Praha: Galén, 2005, str. 153-154. Makropulos. ISBN 80-7262-323-0.

1.4 Homofobie

Hlavním důvodem neochoty a strachu z přiznání homosexuality sobě i okolí je homofobie neboli „*strach nebo odpor k homosexualitě a jejím nositelům, tedy lesbám a gayům*“.²⁰ Česká republika patří ve srovnání např. se Slovenskem či Polskem k tolerantním zemím i co se otázky homosexuality týče. Přesto se i u nás stále setkáváme s diskriminací a homofobií, převážně v podobě posměšků, nadávek, urážek, šikany, ale i násilných útoků a krutého zacházení. Antidiskriminační zákon, který kopíruje antidiskriminační předpisy Evropské unie u nás vešel v platnost v roce 2009, ten upravuje diskriminaci převážně v oblasti pracovně-právních vztahů.²¹ Homofobie je velmi nebezpečným společenským jevem, a to zejména proto, že vytváří nepřátelské a diskriminující prostředí pro neheterosexuální jedince, a proto je velmi důležité na něj upozorňovat. Specifickým rysem homofobie je jakási neprokazatelnost, neboť u homosexuality se nejedná o jev, který lze snadno rozpoznat, prokázat nebo vidět na první pohled. Proto jsou homofobní útoky mířeny zpravidla na osoby, které jsou pouze domněle homosexuální.

1.4.1 Úrovně homofobie

Můžeme rozeznávat čtyři vzájemně se propojující úrovně homofobie. První úroveň – osobní, souvisí s názory na LGBTQI+ komunitu, které nemusejí být nutně veřejně prezentovány, jde o předsudky a stigmata s homosexualitou spojované. Na druhé úrovni – mezilidských vztahů, již hovoříme o napadání, urážení, zesměšňování, odmítání společnosti homosexuálů a užívání homofobního jazyka. Homofobním jazykem rozumíme používání slov, které demonstruje nadřazenost heterosexuality. Třetí úroveň – institucionální, smýšlí o homofobii ze strany náboženství, školství nebo jakékoliv jiné instituce, která diskriminuje jedince na základě sexuální orientace (např. nemožnost uzavření plnohodnotného sňatku mezi dvěma homosexuály). Čtvrtou úrovní – kulturní

²⁰ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Láska je láska: když choděj kluci s klukama a holky s holkama*. Brno: GaTe, 2007, str. 24. ISBN 978-80-239-9050-8.

²¹ Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (Antidiskriminační zákon)

nebo také společenská homofobie se projevuje nepsanými pravidly společnosti (např. omluvitelný útlak LGBT komunity či záměrné obcházení a vynechávání LGBT problematiky z veřejných diskusí atd.)²²

1.4.2 Příčiny homofobie

Odborníci se shodují na tom, že původ homofobie tkví v heteronormativě, která je v naší kultuře zakořeněná. U některých států můžeme hovořit o souvislosti s náboženstvím, což se naší kultury týká pouze okrajově, vzhledem k tomu, že se třičtvrtě české populace označuje za bezvěrce. V případě České republiky se jedná spíše o heteronormativitu jakožto konstrukt vtělený do modelu ideální tradiční rodiny (tj. matka – otec – děti), který je i přes reálnou, v některých případech velmi odlišnou, podobu současné moderní rodiny stále reprodukován a vštěpován.²³ Další příčina homofobie úzce souvisí s maskulinitou. „Podle psychoanalýzy je silná homofobie (zvláště u mužů) důsledkem kastracní úzkosti, která způsobuje permanentní strach, že je ostatní muži mohou připravit o penis, respektive o sociální postavení.“²⁴ Dalším možným vysvětlením pro příčinu homofobie je způsob potlačování nejistot, které jedinec má ke své vlastní sexualitě, a v neposlední řadě také touha po zvýšení svého vlastního postavení ve společenském žebříčku za využití dehonestace druhého.

²² KURUC, Andrej, SMITKOVÁ, Hana. *Odporúčania a podnety pre psychologov a psychologičky, ktorí pracujú s lesbickými/ gejskými/ bisexuálnymi/ transrodovými (LGBT) klientmi a klientkami*. Bratislava: Iniciativa Inakosť, 2012, str. 49-51. ISBN 978-80-970856-0-5

²³ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016, str. 57. ISBN 978-80-88163-09-1.

²⁴ SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit: doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, str. 19. ISBN 978-80-7440-016-2.

2 HOMOSEXUALITA A ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

Druhá kapitola se věnuje období pubescence z hlediska vývojové psychologie, které je klíčové pro celou bakalářskou práci. Dále zasazuje homosexualitu do kontextu školního prostředí, přibližuje aspekty, do kterých se promítá heteronormativita naší společnosti, představuje také třídní kolektiv, zásadní pro rozvoj identity každého jedince, a popisuje šikanu a homofobní šikanu. V neposlední řadě přibližuje aktuální výzkumy věnující se problematice homosexuality a sexuálních menšin.

2.1 Pubescence

Období adolescence s sebou nese jistá specifika, která jsou zásadní pro každého jedince především v oblasti hledání vlastní identity a také v oblasti sexuality. Právě proto je nutné definovat a přiblížit období adolescence, neboť se ho dotýká celá bakalářská práce. Období dospívání je přechodem mezi dětstvím a dospělostí, které je rozděleno do dvou fází – raná adolescence a pozdní adolescence. První fáze, pro bakalářskou práci podstatnější, je období rané adolescence neboli pubescence. Toto období zahrnuje přibližně 11. – 15. rok života a nejnápadnější změnou, která se v těchto letech odehrává, je především změna tělesná, zejména pohlavní dozrávání. Dochází k zásadním hormonálním proměnám, které mají za následek změny způsobu myšlení a emočního prožívání. Pubescent usiluje o rychlé odlišení se od dítěte a tuto odlišnost demonstruje specifickým životním stylem, zájmy, úpravami zevnějšku atd. Reakce pubescentů jsou méně přiměřené, projevují se větší impulzivitou a nedostatkem sebeovládání.

V období dospívání nabývá na významu sexualita, dochází k autoerotice, homosexuální experimentaci i tendenci k promiskuitnímu chování. I tyto aktivity jsou založeny na zvědavosti, objevování vlastního těla a hledání vlastní identity. *„Nově vytvořená identita umožňuje lepší porozumění sobě samému, ale dává určitý význam i vnějšímu dění, resp. okolnímu světu. Proměny spojené s dospíváním představují výzvu, nabízejí možnost dalšího sebezvoje. Záleží na každém jedinci, jak tuto možnost využije. Vytváření nového*

*pojetí vlastní identity je proces, v němž se dospívající aktivně snaží uskutečnit svou představu, kým by chtěl být.*²⁵

Toto období je charakteristické také nabýváním významu vrstevnické skupiny a oslabováním pozice rodičů, i tato změna je velmi důležitá pro sebepojetí jedince. Pocit jistoty a bezpečí je pro pubescenta stále důležitý a nachází ho právě u vrstevnické skupiny, se kterou se identifikuje, stává se pro něj také zdrojem sociální opory. Skupinová identita je přechodnou fází a slouží k rozvoji identity individuální. Z vrstevnické skupiny také pochází tlak na sexualitu. Z tohoto hlediska je zřejmé, že se jedná o období, se kterým si neví rady ani heterosexuální jedinec, natož pak jedinec homosexuálně orientovaný. V kontextu homosexuality se právě v tomto období nejčastěji setkáváme s fenoménem coming outu.²⁶

Ke změnám dochází také v přístupu ke vzdělávání a škole jako takové. Kvalitní výkon již přestává být cílem a stává se prostředkem k dosažení cílů, především bezproblémového vztahu s rodiči, vyhnutí se nepříjemnostem či naplnění nezbytně nutných požadavků. Učitel také ztrácí svou autoritu, kterou do té doby měl. Pubescent akceptuje pedagoga pouze v případě, kdy mu něčím imponuje. Motivací k učení bývá např. přijetí na vybraný obor. Pubescenti jsou motivováni osvojit si pouze ty znalosti a dovednosti, které jim dávají smysl a zdají se být užitečné pro budoucí profesi. Dospívající také usilují o rovnoprávnou diskusi, možnost projevit vlastní názor, být respektováni. K učitelům se často staví negativisticky, kriticky, odmítavě, provokativně, polemizují s ním nebo se dohadují. Takové jednání učitelé interpretují jako projev drzosti.²⁷

²⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 403. ISBN 80-246-0956-8.

²⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta 2016, str. 71-72. ISBN 978-80-88163-09-1.

²⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 363-366. ISBN 80-246-0956-8.

2.1.1 Sebepojetí, sebedpřijetí

Co se přijetí vlastní sexuality týče, především tedy v období dospívání, je zásadním psychologickým pojmem *sebepojetí*. Tímto pojmem rozumíme „*souhrn představ a hodnotících soudů, které člověk o sobě chová.*“²⁸ Právě v tomto období dochází k největšímu úsilí o hlubší sebezpoznání, vymezení sebe sama a utvoření vlastní identity. Sebezpoznání, poznávání vlastní psychiky, je složitým procesem, který umožňuje introspekce neboli zkoumání vlastního vnitřního světa, pocitů, prožitků a myšlenek. Prostředkem sebezpoznání je především hodnocení přicházející od ostatních lidí a také srovnávání sebe samého s jinými lidmi. V průběhu celého procesu dospívání se sebepojetí formuje v konzistentnější, stabilnější a integrovanější. V tomto období dochází také k uvědomění vlastní sexuality. Projevuje se genderově odlišné sebepojetí chlapců a dívek především ve vnímání a prožívání samotných sexuálních zážitků. Přírozenou součástí tohoto procesu je i nejistota, nespokojenost se sebou samým a problémy se sebeakceptací.²⁹ Sebeakceptaci neboli sebedpřijetí můžeme považovat za projev sebelásky a spokojenosti se sebou samým. Zahrnuje realistický pohled na sebe sama, na vlastní schopnosti, celkovou hodnotu i omezení.

2.2 Heteronormativita ve škole

Škola společně s vrstevníky se pro jedince zvláště v období dospívání stává vedle rodiny zásadní sociální skupinou podstatnou pro správný vývoj. Ačkoliv se může zdát, že otázka genderu a obecně sexuality se ve školním prostředí nijak neprojevuje, je škola stále institucí, která odráží dynamiku společnosti, a tím pádem i její nastavený genderový a sexuální rámeček. Aniž bychom si toho na první pohled mohli všimnout, jsou sexualita a genderové stereotypy i v tomto prostředí téměř všudypřítomnými faktory. Odráží se jak ve formálním kurikulu (učebnicích, probíraných látkách, v oficiálních dokumentech), tak

²⁸ BLATNÝ, Marek. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada, 2010, str. 107. Psyche (Grada). ISBN 978-80-247-3434-7.

²⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 402-427. ISBN 80-246-0956-8.

v kurikulu neformálním (neoficiální obsah učební látky, jednání vyučujících, dynamika mezi žáky a žákyněmi, budova a školní prostory, v celkovém školním klimatu).³⁰

Gender ovlivňuje jak školní úspěšnost dítěte, tak jeho budoucí profesní směr, přičemž na základních školách nejsou rozdíly v genderové předpojatosti tak výrazné jako na školách středních. Příčinou je rozmanité zaměření jednotlivých škol a fakt, že převážná část profesí je genderově stereotypní, tzn. naplňuje tradiční představy o ryze mužských a ryze ženských činnostech. Mnohé naznačuje, že škola obecně vychází vstříc spíše dívkám než chlapcům, neboť již ze své podstaty vyžaduje a podporuje femininní chování, jako je nenápadnost, poslušnost, pečlivost atd. Dalším jevem nepříznivým pro chlapce je také poměr mužů a žen v pedagogickém sboru, 80 – 90 % pedagogů totiž tvoří ženy.³¹ „Výzkumy prokazují, že *sexové difference jsou významnou determinantou edukačních procesů. Vztahují se k tomu, jaké předpoklady mají jednak dívky, jednak chlapci k učení ve školním prostředí, jakých vzdělávacích výsledků dosahují...*“³²

2.3 Žákovský kolektiv a vrstevnické vztahy

Jak již bylo zmíněno, školní prostředí je pro dospívajícího klíčovým prostředím pro socializaci, školní třída je pak jednou z nejzásadnějších vrstevnických skupin už jen proto, že v ní jedinec tráví poměrně hodně času. Společně s prostředím má třídní kolektiv významný vliv na průběh celého výchovně-vzdělávacího procesu, a pokud je složení třídy nevyhovující, může to pro celý proces znamenat značnou zátěž. Školní třídou označujeme relativně stabilní společenství žáků, kteří se pravidelně sházejí v jedné učebně v rámci jednoho postupného ročníku.³³ Zároveň bývá často rozčleněna do podskupin na základě

³⁰ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016, str. 86. ISBN 978-80-88163-09-1.

³¹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada), str. 147-150. ISBN 978-80-247-2284-9.

³² PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 211. ISBN 978-80-7367-416-8.

³³ MAREŠ, Jiří a Stanislav JEŽEK. *Klima školní třídy: dotazník pro žáky*. Evaluační nástroje. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, str. 6. ISBN 978-80-87063-79-8.

zájmů, prospěchu atd. Rozdělení dle genderu na druhém stupni základní školy přestává být tak výrazné.

Pozice ve třídě bývá v období pubescence významnou součástí identity, jedinec s vyšším postavením bude sebejistější a bude mít lepší sociální kompetence. Významným aspektem v oblíbenosti bývá fyzická atraktivita, dobrá úroveň rozumových schopností, ne však dobrý školní prospěch získaný přílišným úsilím a pílí. Neoblíbení jsou také agresori a ti, kteří vyvolávají konflikty. Další fází adolescence je přechod ze základní školy na střední školu, gymnázium nebo učiliště. Ten znamená novou třídní skupinu, nový společenský kontext, kde musí jedinec opět prokazovat své sociální kompetence. Je již vybaven zkušenostmi a schopnostmi nabytými z předchozího třídního kolektivu a ty ho nadále ovlivňují v budování nového postavení. Vliv vrstevnických vztahů je na vrcholu v 15 – 16 letech, dále tento vliv slábne, vznikají trvalejší a hlubší přátelské vztahy, u starších adolescentů již nejde o kritický obdiv a identifikaci se skupinou, začínají se osamostatňovat a spoléhat se více na vlastní názory.³⁴

2.3.1 Školní a třídní klima

Klima školní třídy je jedním z faktorů, které ovlivňují výchovně-vzdělávací proces. Jedná se o ustálené postupy prožívání a hodnocení dění ve třídě, je to jakési zprůměrované vnímání toho, jak se cítí v daném prostředí jedinci, kteří v něm pracují. Klima třídy není rozpoznatelné na první pohled, je to spíše to, co se odehrává „za kulisou“ třídy, to, co všichni účastníci subjektivně vnímají a prožívají, tedy o něm mohou nejlépe vypovídat oni sami, nikoliv výsledky pozorování či testů. Účastníky třídního klimatu nejsou pouze žáci a třídní učitelé, ale také rodiče a celý pedagogický sbor.³⁵

Prací každého pedagoga by mimo jiné mělo být budování pozitivního, podporujícího klimatu, tzn. podporování dobrých vzájemných vztahů, rovná komunikace mezi všemi účastníky, schopnost spolupráce, nestresující prostředí. V takovém prostředí jsou žáci

³⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 378. ISBN 80-246-0956-8.

³⁵ MAREŠ, Jiří a Stanislav JEŽEK. *Klima školní třídy: dotazník pro žáky*. Evaluační nástroje. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, str. 8. ISBN 978-80-87063-79-8.

spokojenější, do školy chodí rádi, odráží se to na jejich studijních výsledcích a počtu absencí. Aby takto pozitivní klima pedagog budoval, měl by se zaměřit na volbu aktivit a metod ve výuce, hodnocení, kázeňské vedení a vytváření příjemného prostředí ve třídě (tj. osvětlení, vytápění, větrání, rozmístění didaktických prvků, prostorové dispozice, barvy, výzdoba aj.). Zásadními ovlivňujícími mechanismy jsou také komunikační dovednosti pedagoga, osobní preference učitele, komunikace v závislosti na genderových rozdílech či klima celé školy. Školní klima je ovlivňováno širším kontextem např. lokálními zvláštnostmi místa, kde škola sídlí, spádovou oblastí žáků atd.³⁶

2.4 Šikana

Nezanedbatelná část žáků se setkává v průběhu školní docházky s nějakým druhem šikany a tato zkušenost může šikanovaného jedince poškodit s následky i do budoucího dospělého života. Šikana však neznamená riziko pouze pro oběť, ale i pro samotného agresora, potažmo pro klima celé třídy. Na základě průzkumů můžeme říci, že tento fenomén se vyskytuje na každé české škole, zhruba každý desátý žák se minimálně 2 – 3x měsíčně stává terčem šikany. Průzkumy také ukazují, že častěji jsou jak útočníky, tak oběťmi chlapci a že šikanování jednotlivcem se vyskytuje stejně často jako šikanování skupinou.

Šikanování je „*agresivní chování, proti kterému je obtížné se ubránit a obvykle se opakuje*“³⁷ a je vymezeno přítomností dvou až tří znaků: záměr ublížit, nerovnováha sil mezi agresorem a šikanovaným a opakovanost. Šikana se nejčastěji vyskytuje ve třech základních podobách: verbální šikana (nadávání, oslovování hanlivými a nepříjemnými výrazy či přezdívkami, vyhrožování, ponižování, verbální sexuální obtěžování atd.), fyzická šikana (bití, kopání, strkání, sexuální násilí atd.) a sociální šikana (vyčleňování

³⁶ ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010, str. 12-16. ISBN 978-80-247-2742-4.

³⁷ KOLLEROVÁ, Lenka, POSPÍŠILOVÁ, Anna, JANOŠOVÁ, Pavlína. *Šikanování na školách*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2020, str. 1. ISSN 2464-6245

z kolektivu, pomlouvání, intriky, zesměšňování před ostatními, navádění ostatních proti šikanovanému atd.).³⁸

Pro agresi ve třídním kolektivu je typické, že má pozvolnou a nenápadnou narůstající tendenci. Ve většině případů probíhá za zády pedagoga a ten není schopen ji včas rozeznat a pracovat s ní. Příčinou může být i nedostatečná erudice v této problematice. Mezi nejčastější oběti šikany v případě chlapců patří chování v rozporu s tradiční maskulinní představou mužnosti. Obecně se obětí nejčastěji stává žák, který je na první pohled odlišný od ostatních, vyzařuje slabost a bojácnost, je citlivější než ostatní.³⁹ Výskyt nenávisti vůči homosexuálně orientovanému jedinci může být ve školním prostředí velký problém zejména kvůli nedostatečnému komplexnímu povědomí samotných pedagogů o této problematice. Vzhledem k tomu, že jednou ze zákonných odpovědností školy je poskytnutí bezpečného prostředí pro zdravý vývoj každého žáka, je schopnost řešení i těchto otázek nutností. Případná šikana může vzejít i z nedostatečné informovanosti žáků, rodičů, pedagogů i dalších zaměstnanců školy ohledně problematiky homosexuality.

2.4.1 Homofobie v žákovském kolektivu

Jak bylo již uvedeno, homofobie neboli odpor, nepřátelství a nenávist vůči osobám neheterosexuálně orientovaným vychází z pocitů nadřazenosti heterosexuálů nad homosexuály. Homofobní šikana splňuje veškeré znaky klasické šikany, pouze je namířena výhradně vůči homosexuálům, bisexuálům, transgender osobám a dalším sexuálním menšinám, a to i v případě, že je příslušnost k takové menšině pouze domnělá. Odlišnost vždy vyvolávala pochybnosti a nedůvěru, a i proto je důvodem k šikaně. V minulosti byla homosexualita trestána, považována za nemoc či deviaci, odsuzována k nejrůznějším formám trestů a dodnes jsou v naší společnosti hluboce zakořeněny předsudky týkající se homosexuálně orientovaných lidí, které pronikají i do prostředí

³⁸ KOLLEROVÁ, Lenka, POSPÍŠILOVÁ, Anna, JANOŠOVÁ, Pavlína. Praha: *Šikanování na školách*. Středisko společných činností AV ČR, 2020, str. 4. ISSN 2464-6245

³⁹ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009, str. 139. ISBN 978-80-247-2310-5.

školy. Vzhledem k tomu, že v našem školství stále přetrvává stud hovořit o sexualitě, což pramení ze studu v celé naší společnosti, nedisponuje velké množství škol kvalitní sexuální výchovou. Nedostatek informací se tak stává jakýmsi podhoubím pro homofobii a homofobní šikanu. „Platí, že čím méně děti o sexualitě a sexuálních orientaci vědí, čím více toto téma považují za společenské tabu, tím spíše vnímají všechny odchylky od heterosexuality jako nenormální.“⁴⁰

Zárodky pro homofobii vznikají již v období raného dětství, kdy společnost nastavuje ideál „správné holčičky“ a „správného chlapečka“. Méně femininní dívky a méně maskulinní chlapci mohou mít pak ohrožené postavení v kolektivu a mohou být snazším terčem posměchu, potažmo šikany. V rámci studií americké mládeže bylo prokázáno, že gayové, lesby a transgender osoby jsou až čtyřikrát častěji oběťmi šikany než heterosexuální jedinci a podobné výsledky se objevily také u některých západoevropských států, u nás takové průzkumy zatím chybí.⁴¹

Homofobní šikana může mít celou řadu podob a není správné některou z nich zlehčovat, neboť ty méně závažné mohou vést ke vzniku podob závažnějších. Jedná se zejména o homofobní vtipy, komentáře, obrázky, neadresné zesměšňování a znevažování homosexuality, vytváření nepřátelské atmosféry vůči neheterosexuálně orientovaným jedincům, verbální útoky na konkrétní jedince, používání gest a pohybů zesměšňujících homosexualitu, zasílání výhružných vzkazů a sms, svlékání a předstírání sexuálních pohybů vůči homosexuálním jedincům, ignorování jedinců kvůli homosexualitě, fyzické napadání, kyberšikana (zakládání falešných zesměšňujících profilů na sociálních sítích, zveřejňování ubližujících informací a fotek), používání výrazů „gay“ či „lesba“ jako urážku atd.⁴² Ne všechny projevy dětí ale musí nutně vycházet z předsudků vůči

⁴⁰ SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit : doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, str. 21. ISBN 978-80-7440-016-2.

⁴¹ BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007, str. 50. ISBN 978-80-87041-33-8.

⁴² ČECHOVÁ, Helena, HAJDÍKOVÁ, Lada. *Duhová příručka pro vyučující*. Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z.s. (PROUD), 2016, str. 10. ISBN 978-80-88175-02-5

homosexuálům a být tedy nutně homofobické. Když se děti poprvé setkávají se spolužákem s odlišnou orientací, může to v nich vzbudit rozpaky a pochybnosti ohledně vlastní sexuality, které mohou vést ke stranění se daného jedince.⁴³

Výskyt homofobie může způsobit zásadní problémy v edukačním procesu, v průběhu coming outu homosexuálně orientovaného jedince může dojít ke zhoršení školního prospěchu, někdy dokonce až k opuštění vzdělávací dráhy. V psycho-sociální rovině může docházet k psychickým problémům, sklonům k depresím, sebevražednému jednání atd. V horších případech může dojít k sociálnímu vyloučení, rizikovému chování a problémům s uplatněním na trhu práce.

Právě kvůli výskytu šikany a homofobie je důležitým tématem vzdělávání v oblasti tolerance v rámci vzdělávacího oboru Výchova k občanství. Ten sice nezahrnuje toleranci k homosexuálně orientovaným jedincům, věnuje se toleranci jako takové. Cílem výchovy k toleranci je pozitivní změna postoje vůči určitým osobám. Extremistické postoje jsou v žákovských kolektivech méně časté, ale zato intenzivnější a odolnější vůči racionálním vlivům.⁴⁴

2.4.2 Prevence a řešení homofobní šikany

Ministerstvo školy mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) ukládá základním i středním školám zřízení pozice metodika prevence, který by měl být vyškolen v oblasti sociálně patologických jevů a mít zkušenosti v oblasti práce s rizikovými skupinami. Obecně můžeme říci, že v prevenci jakékoliv šikany se osvědčuje především zvýšená informovanost o této problematice. Co se týče homofobní šikany spočívá její prevence ve zdánlivých maličkostech, v první řadě jde o explicitní odmítnutí homofobie naprosto všude, ať ve školním vzdělávacím programu, na webových stránkách školy, tak

⁴³ SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit: doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, str. 23-26. ISBN 978-80-7440-016-2.

⁴⁴ ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008, str. 181. ISBN 978-80-7367-182-2.

na nástěnkách a v každodenním jednání žáků. Pokud se již samotné vedení školy a pedagogický sbor vůči homofobii jasně vymezí, dokážou i žáci pochopit její nebezpečí a budou ji vnímat jako něco nesprávného.

Dalším krokem je dostatečná informovanost jak pedagogů, tak žáků a jejich rodičů o problematice homofobie a homosexuality jako takové. Předávání těchto informací může probíhat v rámci různých diskusních setkáváních, workshopech, seminářích, zároveň by měly být informace a různé aktivity zahrnuty do výuky běžných předmětů, a to i do zdánlivě nesouvisejících. Např. slovní úlohy z matematiky mohou pracovat s homosexuální tematikou, výuka dějepisu by neměla opomíjet informace o tom, které osobnosti byly homosexuálně orientované a jak bylo např. v historii na homosexualitu nahlíženo. Stejně tak zeměpis by mohl poukazovat na odlišné přístupy k homosexualitě v různých krajinách světa. „*Pokud například v nějakém předmětu je zmíněno, že člověk, o němž se hovoří (např. člověk proslavený ve fyzice, literatuře, hudbě či politice), byl homosexuální, měli by vyučující tuto informaci zasadit do dobového i personálního kontextu a citlivě reagovat na případné žákovské komentáře.*“⁴⁵ Homosexualita by zkrátka neměla být z běžné výuky úmyslně vyčleňována.

Doporučení, kterými by se měl každý pedagog řídit a přispět tak k prevenci před homofobií ve škole jsou následující: nepopírat existenci LGBTQI+ identit a respektovat každou sexuální orientaci, neodhalovat před třídou identitu či sexuální orientaci některého z žáků, pokud si to sám nepřeje, vyvarovat se hodnocení jakýchkoliv neheterosexuálních jedinců, být otevřený rozhovoru a podpoře, používat pouze korektní výrazy jako „gay“, „lesba“, „homosexuál“ atd., vést žáky k respektu k diverzitě, brát v úvahu, že v každé třídě může být přítomen neheterosexuálně orientovaný jedinec.⁴⁶

⁴⁵ SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit: doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, str. 34. ISBN 978-80-7440-0162.

⁴⁶ ČECHOVÁ, Helena, HAJDÍKOVÁ, Lada. *Duhová příručka pro vyučující*. Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z.s. (PROUD), 2016, str. 15-16. ISBN 978-80-88175-02-5

Stejně jako u klasické šikany má i homofobní šikanu řešit škola, a to i v případě, že se neodehrává přímo ve školní budově. Zejména proto, že jakákoliv šikana (v online prostředí, dopravních prostředcích, mimoškolních kroužcích atd.) ohrožuje školní události, vztahy, výuku i celkovou bezpečnost ve škole. Návodem k řešení šikany může být metodika zpracovaná MŠMT, která je dostupná na webu ministerstva. Ta uvádí jako vhodné řešení projednat události s kolegy a poté kontaktovat policii a orgán sociálně-právní ochrany dětí, dále je vhodné vyhledat pomoc u střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny či neziskových organizací věnujících se problematice šikany. V rámci řešení šikany v konkrétní třídě je důležité především pracovat s celým kolektivem, provést detailní skupinovou diagnostiku a vytvořit intervenční program, kterým by si měl kolektiv projít. V případě homofobní šikany je nutné, aby byl intervenční program specializován přímo na tuto konkrétní problematiku. Nesmí se opomenout ani spolupráce s rodiči všech zúčastněných žáků. Standardně řeší šikanu hlavně třídní učitel s podporou školního poradenského pracoviště, metodikem prevence a vedení školy.⁴⁷ Pokud se alespoň jeden z těchto lidí stane pro šikanovanou oběť osobou, které může věřit a může se o ni opřít, je reálná šance, že trauma způsobené homofobní šikanou může být překonáno.⁴⁸ V opačném případě se může jedinec nadále zmítat v úzkostech, depresi a nespokojenosti. Následky této zkušenosti je dobré řešit pomocí terapií s proškoleným odborníkem.⁴⁹

2.5 Pomáhající organizace

Ochrana práv LGBTQI+ osob jsou hlavním důvodem proč vznikly některé organizace, sdružení a spolky. Většina z nich se nevěnuje pouze právní ochraně neheterosexuálních osob, ale také pomoci s osvětou, homofobií a další přidruženou problematikou

⁴⁷ KOLLEROVÁ, Lenka, POSPÍŠILOVÁ, Anna, JANOŠOVÁ, Pavlína. *Šikanování na školách*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2020, str. 10-11. ISSN 2464-6245

⁴⁸ BOURCET, Stéphane a Isabelle GRAVILLON. *Šikana ve škole, na ulici, doma: jak bránit své dítě: praktický průvodce pro rodiče, pedagogy a vychovatele*. Praha: Albatros. Albatros Plus, 2006, str. 66. ISBN 80-00-01552-8.

⁴⁹ ČECHOVÁ, Helena, HAJDÍKOVÁ, Lada. *Duhová příručka pro vyučující*. Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z.s. (PROUD), 2016, str. 67. ISBN 978-80-88175-02-5

ve školách. I na tyto organizace se mohou pedagogové s žádostí o preventivní programy či různé vzdělávací semináře obracet. Příkladem může být sdružení Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu (dále jen PROUD) s projektem „Neviditelné menšiny“, v rámci kterého probíhají „Duhové semináře“. „*Hlavním cílem Duhových seminářů je seznámit moderní základní a střední školu, jejich studující i vyučující, budoucí odborníky i odborníky z řad pedagogů a sociálních pracovníků se životem LGBT+ osob a s proměnami a důvody, proč máme tendenci někoho do skupiny tzv. genderových menšin zařazovat a někoho ne.*“⁵⁰ Dalším projektem PROUDu je „Duhová příručka pro vyučující“, která radí pedagogům, jak pracovat s homofobní šikanou v žákovském kolektivu, a dokonce nabízí výčet konkrétních aktivit, které je možné v rámci práce s kolektivem využívat.

Občanské sdružení Mezipatra organizuje také školní projekce pro žáky základních i středních škol spojené se vzdělávacími besedami. Prvním tématem, které na školách v rámci doplnění některých vzdělávacích oblastí může být realizováno, je HIV a AIDS, druhým tématem je pak sebezpřijetí – přijímání jinakosti – homosexualita. Tento tematický blok se zaměřuje na odstranění předsudků a netolerance a prezentuje odlišnost jako zdroj kulturního a společenského obohacení.⁵¹

Dalším významným spolkem je Queer Geography, jehož činnost spočívá především v osvětové, výzkumné, vzdělávací, preventivní, publikační činnosti, organizování odborných akcí, konferencí, školení, pořádání benefičních akcí, komunikaci s vládními a nevládními institucemi, navrhování legislativních opatření ve prospěch LGBT osob a spolupráci se zahraničními organizacemi.⁵²

Kromě oficiálních neziskových organizací vznikají také neformální mimoškolní skupiny podporující gaye a lesby jako je např. plavecký sportovní oddíl Aquamen, tramská gay

⁵⁰ Vzdělávání. *Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu*. [online] [cit. 2022-01-04] Dostupné z: <http://proud.cz/vzdelavani.html>

⁵¹ Mezipatra na školách. *Mezipatra queer filmový festival - Home* [online] 2022 [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://www.mezipatra.cz/program/mezipatra-na-skolach.html>

⁵² Naše poslání. *Queer Geography* [online] 2019 [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/o-nas/>

skupina Býlý psi, sportovní klub pořádající pravidelný mezinárodní turnaj sexuálních menšin, pražský vysokoškolský spolek Gales, křesťanské společenství gayů a lesbických žen Logos Praha, sdružení gay seniorů M-klub Lambda Praha, otevřená neformální skupina pro ženy a dívky Rozdílné Rytmy, sdružení pro transsexuály a transvestity TransForum, taneční a sportovní akce pro lesbické a bisexuální ženy a dívky One4One, LGBT knihovna založená spolkem STUD a mnoho dalších.⁵³

2.6 Aktuální výzkumy

Závěrem teoretické části bakalářské práce je vhodné zmínit aktuální dostupné výzkumy, které se zabývají problematikou homosexuality a souvisejícími tématy. Prvním takovým dokumentem je výzkumná zpráva s názvem „*České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách*“ vydaná Platformou pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z.s. ve spolupráci s ILGA-Europe. Zpráva zachycuje postoje pedagogů a žáků základních a středních škol k LGBTQI+ skupině lidí, přičemž shrnuje výsledky výzkumného šetření a z nich vyplývající doporučení pro školy.⁵⁴

Kancelář veřejného ochránce práv České republiky vypracovala výzkumnou zprávu „*Být LGBT+ v Česku*.“ Výzkum sledoval zkušenosti sexuálních menšin s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisli v rámci evropského projektu „*We are fair*.“ Výzkumná zpráva přináší analýzu dotazníkového šetření a také doporučení pro několik cílových skupin např. Policejní prezidium, Ministerstvo vnitra, Českou asociaci pro psychoterapii, Ministerstvo zdravotnictví atd. Z výzkumu vyplývá, že více než třetina

⁵³ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Láska je láska: když choděj kluci s klukama a holky s holkama*. Brno: GaTe, 2007, str. 38-41. ISBN 978-80-239-9050-8.

⁵⁴ *České školy pod lupou: výzkum homofobie a transfobie na školách*: Czech schools through the looking glass: national research on homophobia and transphobia. Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, 2016. Výzkumné zprávy. ISBN 978-80-88175-03-2.

příslušníků sexuální menšiny u nás se stále často setkává s předsudky, stereotypy a nějakou formou diskriminace.⁵⁵

Vzhledem k tomu, že rodičovství dvou osob stejného pohlaví je v naší zemi poměrně novým jevem, je výzkum věnující se dětem vyrůstajícím právě v těchto rodinách velmi přínosný. Studii „*Hlasy dětí z rodin gayů a leseb*“ vypracovala Koalice za manželství, přináší názory a zkušenosti jedenácti dětí žijících v rodinách se dvěma matkami nebo dvěma otci.⁵⁶

Praktická část bakalářské práce obrací pozornost k samotným žákům, jejichž postoje ke spolužákům s odlišnou sexuální orientací jsou také předmětem výzkumu.

⁵⁵ Být LGBT+ v Česku. *Výzkum veřejného ochránce práv 2019*. Spisová značka: 4/2019/DIS/KS Č. j.: KVOP-20519/2019. [online]. 2019 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>

⁵⁶ KUTÁLKOVÁ, Petra. *Hlasy dětí z rodin gayů a leseb*. Koalice za manželství: 2018. [online] [cit. 2022-02-04] Dostupné z: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/zamanzelstvi/pages/1923/attachments/original/1527087384/Hlasy_deti_z_rodin_gayu_a_leseb.pdf?1527087384

PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUM

3.1 Cíl a výzkumné otázky

Cílem praktické části je zjištění přístupu k jedincům s odlišnou sexuální orientací ze strany žáků středních škol v Karlovarském kraji. Na základě cíle výzkumu byly formulovány následující výzkumné otázky:

Otázka č. 1 – Jaký postoj zaujímají žáci středních škol k jedincům s odlišnou sexuální orientací?

Tato otázka odhaluje názory, hodnocení a reakce žáků spojené s problematikou homosexuality, dalších odlišných sexuálních orientací a spolužáky s odlišnou sexuální orientací. Otázka č. 1 se poté propojuje s následující výzkumnou otázkou.

Otázka č. 2 – Jak se jedinec s odlišnou sexuální orientací začleňuje do kolektivu, příp. jak je následně ovlivněno třídní klima?

Otázka se zabývá třídním klimatem, vnitřními vztahy, průběhem coming outu, homofobní šikanou a tím, jak se může odlišně sexuálně orientovaný jedinec cítit ve školním prostředí. Z těchto dvou otázek vyplývá otázka třetí, která je také součástí celého výzkumu.

Otázka č. 3 – Je informovanost ohledně této problematiky dostatečná natolik, aby se jedinec s odlišnou sexuální orientací cítil ve školním prostředí svobodně a mohl se ke své orientaci přihlásit?

K této otázce se pojí zjišťování, jakým způsobem je na vybraných středních školách realizována osvěta k této problematice, která by dopomohla k tomu, aby mohli všichni žáci odlišně sexuálně orientovaného spolužáka mezi sebe přijmout, a zároveň by mohla samotným jedincům s odlišnou sexuální orientací dopomoci k pocitu přijetí a svobodnému přihlášení se k homosexuální orientaci.

3.2 Průběh výzkumu a výzkumný vzorek

Výzkum probíhal od ledna do února 2022, dotazníky se čtrnácti uzavřenými otázkami byly rozeslány elektronickou formou zhruba dvaceti středním odborným školám v Karlovarském kraji, přičemž vyplněný dotazník se vrátil od 68 respondentů. Pro sběr a automatické zpracování těchto dat byl využit bezplatný portál Survio.

Další šetření proběhlo osobně na Střední odborné škole pedagogické Karlovy Vary, kde celý dotazník v papírové podobě anonymně vyplnilo 205 respondentů, kteří byli vybráni záměrně zástupkyní ředitele zmíněné školy. Respondenty byli žáci (muži i ženy) 1. – 4. ročníků střední pedagogické školy a čtyřletého sportovního gymnázia. Celkem se tedy dotazníkového šetření zúčastnilo 163 žáků středních škol a středních odborných škol a 110 žáků sportovního gymnázia Karlovy Vary.

Polostrukturované rozhovory byly vedeny se čtyřmi respondenty, a to formou předem naplánovaného videohovoru, před jehož začátkem byl elektronickou formou podepsán informovaný souhlas. Vzhledem k tomu, že se jedná o velice citlivé, osobní téma, byli respondenti ujištěni o anonymitě, byli také informováni o možnosti kdykoliv rozhovor na jejich žádost ukončit a také o možnosti vynechání jakékoliv otázky. Pro analýzu byla zvolena technika kódování, dle kódů byly pak údaje kategorizovány a výsledky následně interpretovány. Respondenty byli absolventi středních škol v Karlovarském kraji, celkem 1 chlapec a 3 dívky, vybráni záměrně. Pro lepší orientaci jsou označeni písmeny A-D, níže je uvedena základní charakteristika. Názvy konkrétních škol jsou uvedeny se souhlasem všech respondentů.

Respondent A – žena, 24 let (střední škola pedagogická Karlovy Vary)

Respondent B – muž, 20 let (gymnázium Chodov)

Respondent C – žena, 22 let (střední průmyslová škola strojnická)

Respondent D – žena, 19 let (střední škola Karlovy Vary)

Konečné zpracování všech výsledků probíhalo pomocí programů Microsoft Word a Microsoft Excel. Výsledky dotazníkového šetření jsou graficky znázorněny a rozděleny

do jednotlivých kategorií dle stanovených výzkumných otázek. V grafické podobě jsou uváděny hodnoty v %. Výsledky rozhovorů jsou dle jednotlivých kategorií zpracovány a rozděleny do přehledné tabulky.

3.3 Výzkumné metody

Pro praktickou část bakalářské práce je zvoleno anonymní dotazníkové šetření (vzor nevyplněného dotazníku je součástí přílohy A, příklad vyplněného dotazníku je součástí přílohy B) a polostrukturované rozhovory (příklad přepisu rozhovoru je součástí přílohy C), obě metody jsou sestaveny z cílů celé bakalářské práce a obě odpovídají na výzkumné otázky stanovené výše. Dotazníkové šetření je zvoleno kvůli značné objektivitě a většímu vzorku respondentů, rozhovory pak umožňují zkoumat problematiku do větší hloubky, zaznamenávat více souvislostí a zohledňovat působení více vlivů. Doplnují tak výzkum o osobní pohled jedinců s odlišnou sexuální orientací. V případě polostrukturovaného rozhovoru jde o předem připravené otázky, které však průběžně reagují na podněty ze strany respondenta. Tato metoda sběru dat je sice poměrně časově náročná a do jisté míry závisí kvalita získaných informací na vzájemné interakci mezi respondentem a výzkumníkem, zato je však možné získat více osobních a důvěrných informací od dotazovaného a případné dovysvětlení otázek i odpovědí. Základní okruh rozhovoru tvoří 5 otázek.

3.3.1 Položky dotazníku

1. Jaký typ střední školy studuješ?
2. Ve kterém jsi ročníku?
3. Myslíš, že je téma sexuální orientace v současné době aktuální?
4. Myslíš, že mají tví spolužáci potřebu řešit sexuální orientaci?
5. Umíš si představit, že by byl tvůj nejlepší kamarád odlišně sexuálně orientovaný?
6. Jaká by byla tvá reakce, když bys zjistil/a, že je ve třídě takto orientovaný žák?
7. Myslíš, že by mohlo nějak negativně ovlivnit vztahy ve třídě, kdybyste měli spolužáka s odlišnou orientací?

8. Připouštíš, že by mohly nastat změny v klimatu třídy, kdyby byl v kolektivu přítomný žák s odlišnou sexuální orientací?
9. Myslíš, že se z nějakého důvodu může žák s odlišnou sexuální orientací cítit vyčleněný z kolektivu?
10. Došlo někdy u vás ve třídě nebo ve škole k vyčleňování někoho, kdo je nebo se může jevit jako odlišně sexuálně orientovaný?
11. Stal/a ses někdy svědkem homofobní šikany?
12. Probírali jste někdy s učitelem, jak přijímat jedince, kteří jsou jinak sexuálně orientovaní?
13. Probíhá (proběhla) na vaší škole výuka (přednáška, beseda) o tématech týkajících se sexuální orientace či pohlavní identity?
14. Měli jste někdy přednášku, besedu či jinou aktivitu týkající se šikany či homofobní šikany?

Otázky č. 3 – 6 sledují výzkumnou otázku č. 1 – *Jaký postoj zaujímají žáci středních škol k jedincům s odlišnou sexuální orientací?*

Otázky č. 7 – 11 sledují výzkumnou otázku č. 2 – *Jak se jedinec s odlišnou sexuální orientací začleňuje do kolektivu, příp. jak je následně ovlivněno třídní klima?*

A otázky č. 12 – 14 sledují výzkumnou otázku č. 3 – *Je informovanost ohledně této problematiky dostatečná natolik, aby se jedinec s odlišnou sexuální orientací cítil ve školním prostředí svobodně a mohl se ke své orientaci přihlásit?*

3.3.2 Otázky rozhovoru

Uvedené otázky tvořily při rozhovoru pouze základní okruh, který byl jakousi kostrou a odrazovým můstkem při dotazování. Další otázky vyplynuly přirozeně ze situace při jednotlivých rozhovorech.

Otázka č. 1 – V jakém období probíhal tvůj coming out a můžeš popsat své pocity při tomto procesu?

Otázka č. 2 – Kdo nebo co ti při procesu coming outu pomohlo nejvíce?

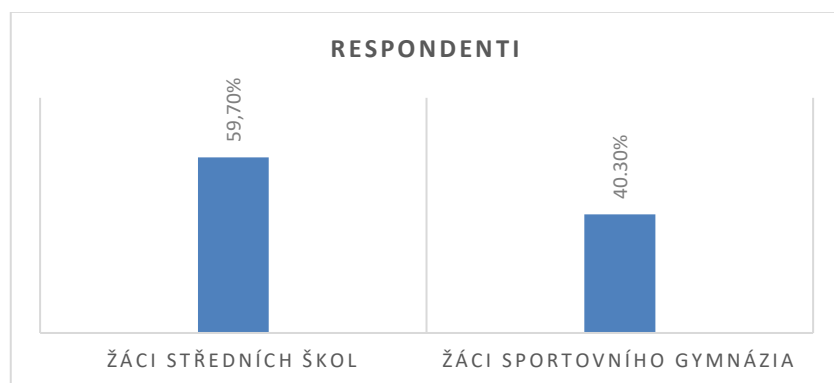
Otázka č. 3 – Můžeš popsat reakce spolužáků na tvoji sexuální orientaci, jak probíhalo tvé začleňování mezi spolužáky?

Otázka č. 4 – Pociťoval/a jsi nějaké změny v klimatu třídy před a po tvém coming outu?

Otázka č. 5 – Jakým způsobem probíhala na vaší škole osvěta ohledně tématu sexuální orientace a pohlavní identity?

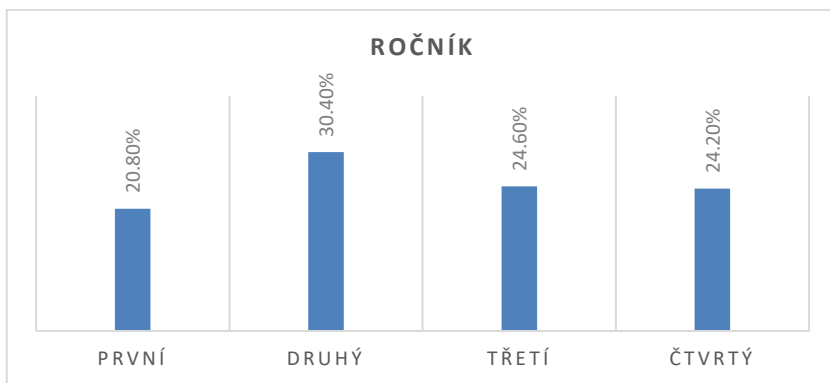
3.4 Vyhodnocení výzkumného šetření a interpretace dat

3.4.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

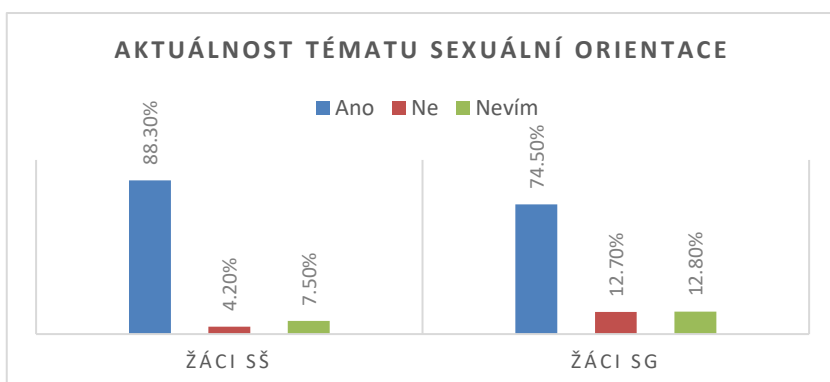
Grafické znázornění č. 1 – Jaký typ školy studuješ?

Celkově se dotazníkového šetření zúčastnilo 273 žáků, z toho 163 žáků středních škol a středních odborných škol (dále jen žáci SŠ) a 110 žáků sportovního gymnázia (dále jen žáci SG).

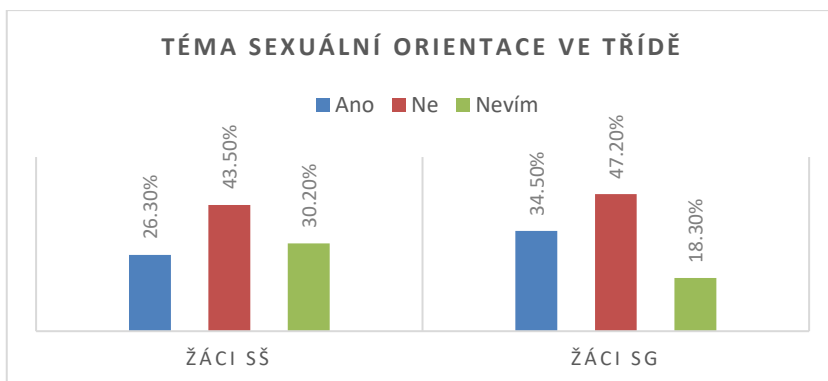
Grafické znázornění č. 2 – Ve kterém jsi ročníku?

Dotazník vyplňovali žáci všech čtyř ročníků střední školy a každý ročník je zastoupen přibližně stejným počtem respondentů. Z celkového počtu tvořilo **20,8 %** žáků prvních ročníků, **30,4 %** žáků druhých ročníků, **24,6 %** žáků třetích ročníků a **24,2 %** žáků čtvrtých ročníků.

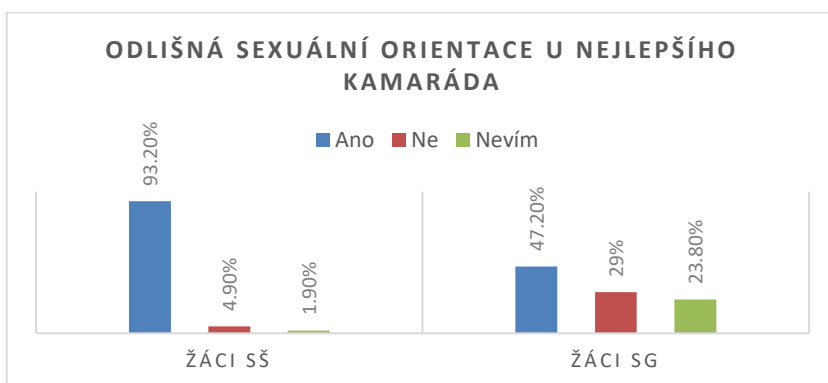
Grafické znázornění č. 3 – Myslíš, že je téma sexuální orientace v současné době aktuální?

Na grafu můžeme pozorovat shodu v odpovědích žáků SOŠ a SG, ačkoliv je téma sexuální orientace v současné době aktuální pro větší počet respondentů ze středních škol než sportovního gymnázia, není rozdíl nijak velký a oba údaje, které označují odpověď „Ano“, zásadně převyšují další dvě odpovědi. **88,3 %** i **74,5 %** je zásadní číslo, díky kterému můžeme tuto problematiku považovat za něco, co se studentů opravdu týká.

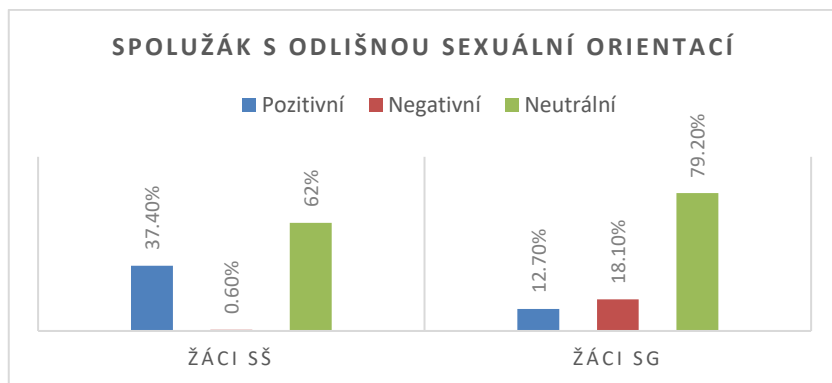
Grafické znázornění č. 4 – Myslíš, že mají tví spolužáci potřebu řešit sexuální orientaci?

Ačkoliv žáci u předchozí otázky týkající se aktuálnosti tématu sexuální orientace volí téměř shodné odpovědi, u otázky zaměřené na stejné téma ve třídě se již neshodují. Odpověď „Ne“ (**43,5 %** u žáků SOŠ a **47,2 %** u žáků SG) sice převyšuje ostatní, avšak odpověď „Ano“ se také ukazuje velmi často u obou těchto skupin.

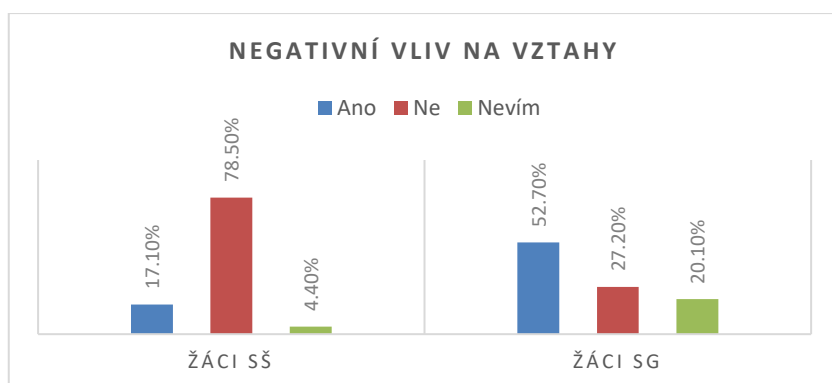
Grafické znázornění č. 5 – Umíš si představit, že by byl tvůj nejlepší kamarád odlišně sexuálně orientovaný?

V tomto případě již můžeme pozorovat značný rozdíl v odpovědích žáků SOŠ a žáků SG. Odlišnou sexuální orientaci u nejlepšího kamaráda si v případě žáků středních škol dokáže představit téměř většina respondentů – konkrétně **93,2 %** a negativní odpověď se vyskytuje minimálně. Naproti tomu u žáků SG odpovědi nejsou tak jednoznačné. Tuto variantu připouští **47,20 %**, avšak negativní odpověď se objevuje u celých **29 %** žáků.

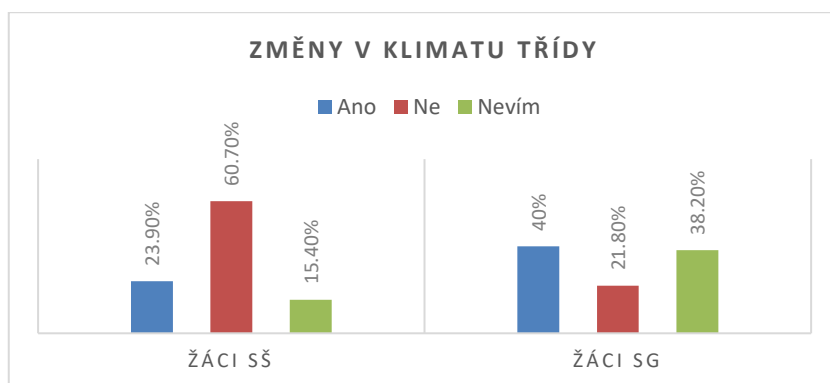
Grafické znázornění č. 6 – Jaká by byla tvá reakce, když bys zjistil/a, že je ve třídě takto orientovaný žák?

Na přítomnost žáka s odlišnou sexuální orientací ve třídě by naprostá většina respondentů (62 % a 79,2 %) reagovala neutrálně. Žáci SG by však v 18,1 % případů reagovala na takového žáka negativně. U žáků SOŠ se negativní odpověď téměř nevyskytuje, oproti žákům SG by také ve větším množství případů na takového žáka reagovali dokonce pozitivně. V případě jednoho dotazníku je odpověď doplněna poznámkou: „*Sama jsem odlišně orientovaná,*“ což potvrzuje, že se dotazníkového šetření účastnili také homosexuálně či jinak orientovaní žáci, jejichž přítomnost ve třídách je dána také statisticky.

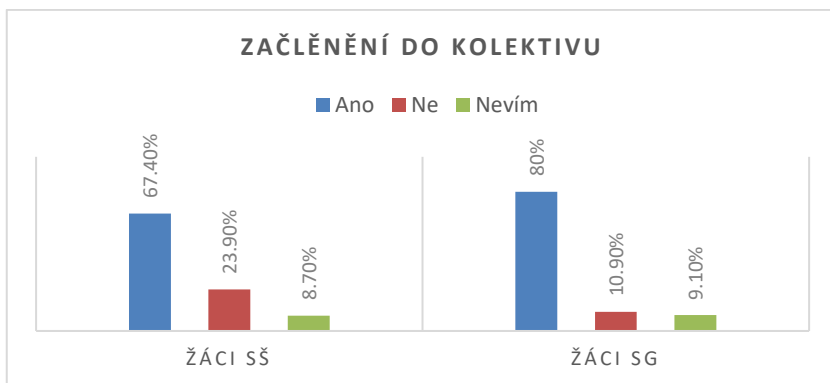
Grafické znázornění č. 7 – Myslíš, že by mohlo nějak negativně ovlivnit vztahy ve třídě, kdybyste měli spolužáka s odlišnou sexuální orientací?

Zatímco negativní vliv na vztahy ve třídě při přítomnosti spolužáka s odlišnou sexuální orientací žáci SOŠ téměř nepřipouštějí – **78,5 %** žáků volí odpověď „Ne“, je u žáků SG jasnější volbou odpověď „Ano“, určitý negativní vliv na vztahy ve třídě připouští nadpoloviční většina.

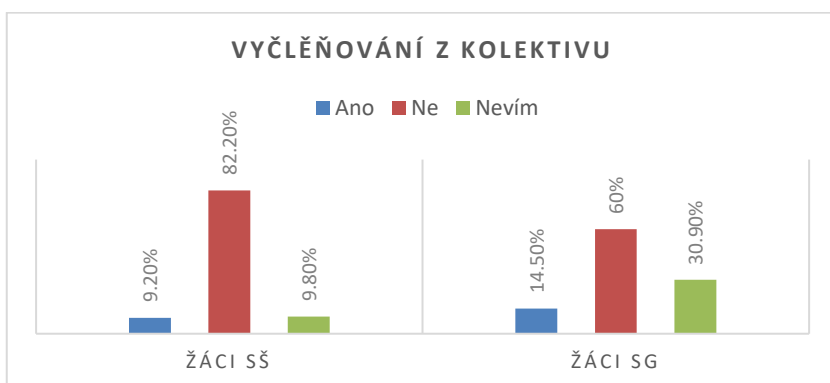
Grafické znázornění č. 8 – Připouštíš, že by mohly nastat změny v klimatu třídy, kdyby byl v kolektivu přítomný žák s odlišnou sexuální orientací?

Podobně je tomu u otázky mířené na klima třídy, kdy případné změny odmítá většina žáků SOŠ (**60,7 %**), současně si můžeme všimnout nezanedbatelného procenta žáků (**23,9 %**), kteří nějaké změny v třídním klimatu připouštějí. U žáků SG je situace opačná, **40 %** respondentů změny v klimatu třídy za přítomnosti spolužáka s odlišnou sexuální orientací připouští, **38,2 %** pak nedokáže takto výhradně odpovědět.

Grafické znázornění č. 9 – Myslíš, že se z nějakého důvodu může žák s jinou sexuální orientací cítit vyčleněný z kolektivu?

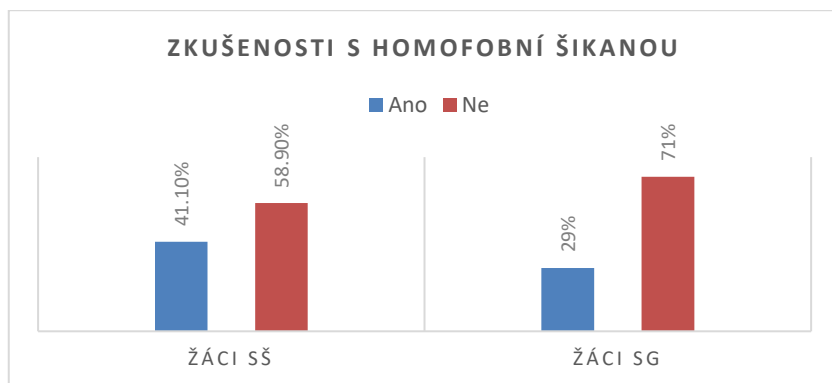
Otázka se zaměřuje na vnímání třídního kolektivu z pozice jedince s odlišnou sexuální orientací. Respondenti se tedy musí vžít do kůže takového žáka, aby na otázku mohli odpovědět. V obou skupinách respondentů dochází k jasné shodě, téměř všichni předpokládají, že se takový jedinec může cítit z kolektivu vyčleněný. U žáků SOŠ se k takovému závěru přiklání **67,4 %** respondentů, u žáků SG je procento ještě vyšší, konkrétně **80 %**.

Grafické znázornění č. 10 – Došlo někdy u vás ve třídě nebo ve škole k vyčleňování někoho, kdo je nebo se může jevit jako odlišně sexuálně orientovaný?

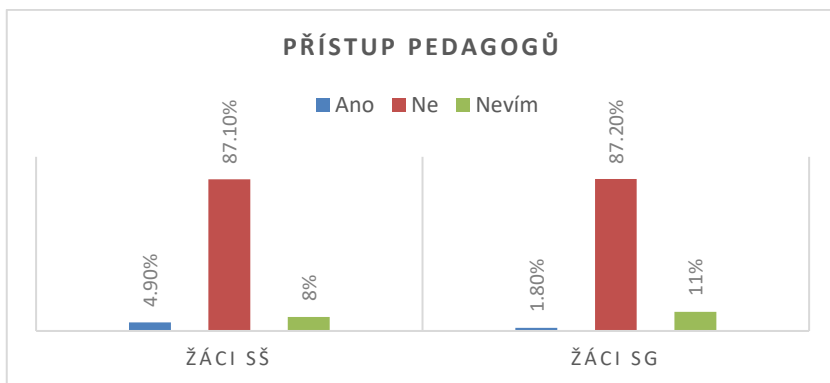
Školní prostředí obou skupin se jeví jako tolerantní vůči osobám s odlišnou sexuální orientací, neboť respondenti z žádné skupiny nemají příliš velké zkušenosti s vyčleňováním takových jedinců. **82,2 %** žáků SOŠ se s takovým setkáním ve škole ani

ve třídě nikdy nesetkalo, u žáků SG je to **60 %** a **30,9 %** těchto žáků na tuto otázku nedokáže jednoznačně odpovědět. Z toho můžeme usuzovat, že tito žáci buď nedokážou nějaké způsoby chování označit přímo za vyčleňování z kolektivu, nebo si nejsou jisti, co je vyčleňováním některých žáků myšleno.

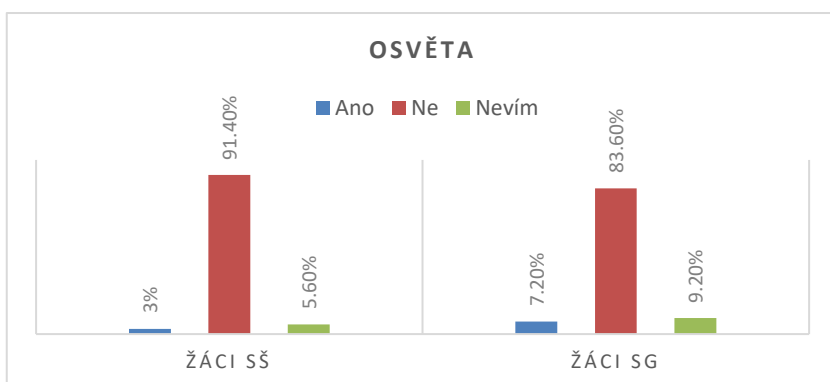
Grafické znázornění č. 11 – Stal/a ses někdy svědkem homofobní šikany?

Pozitivním zjištěním je, že v obou skupinách respondentů tvoří nadpoloviční většinu žáci, kteří se s homofobní šikanou nikdy nesetkali. Nicméně žáci SŠ přiznávají zkušenosti s homofobní šikanou ve **41,1 %**, což není zanedbatelné množství. V případě jednoho dotazníku respondent doplňuje vlastní poznámku, že se stal nejen svědkem homofobní šikany, ale i obětí. Což opět potvrzuje, že se dotazníkového šetření účastnili také homosexuálně či jinak orientovaní žáci. Důvodem, proč je toto číslo vyšší než u žáků SG, může být opravdu skutečnost, že se žáci SG s homofobní šikanou setkávají méně, zároveň však může být důvodem i menší citlivost k takovému chování nebo i fakt, že se žáci SG setkávají obecně méně často s osobami s odlišnou sexuální orientací.

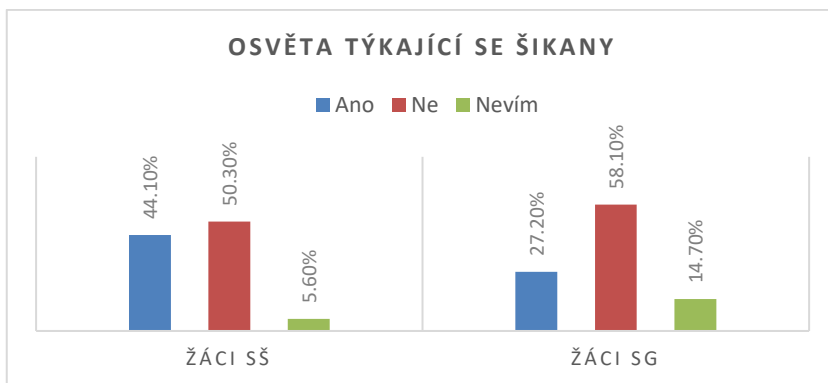
Grafické znázornění č. 12 – Probírali jste někdy s učitelem, jak přijímat jedince, kteří jsou jinak sexuálně orientovaní?

Drtivá většina respondentů se shoduje na absenci informací ze strany pedagogů. Téměř shodný počet žáků (přes **87 %** v případě obou skupin) nikdy s učitelem neprobíral, jakým způsobem se chovat k jedincům s odlišnou sexuální orientací a jak je mezi sebe přijímat.

Grafické znázornění č. 13 – Probíhá (proběhla) na vaší škole výuka (přednáška, beseda) o tématech týkajících se sexuální orientace či pohlavní identity?

Podobně jako u předchozí otázky se odpovědi téměř všech respondentů shodují. Na školách dle jejich názoru chybí jakákoliv osvěta týkající se právě této problematiky ze strany školy (**91,4 %** žáků SOŠ a **83,6 %** žáků SG se ve škole s aktivitami na téma sexuální orientace či pohlavní identita nesetkává). Nejen že pedagogové s žáky toto téma neprobírají, ale ani škola dle názorů žáků nezajišťuje žádné informace, které by napomáhaly k pochopení a vzájemné toleranci jedinců s odlišnou sexuální orientací.

Grafické znázornění č. 14 – Měli jste někdy přednášku, besedu či jinou aktivitu týkající se šikany či homofobní šikany?

Poněkud lepší výsledek můžeme sledovat u otázky na osvětu týkající se šikany. Zde již nevidíme naprostou absenci jakýchkoliv informací ze strany školy, nicméně ani tak nejsou čísla příliš uspokojivá. Dle odpovědí žáků obou skupin se stále nadpoloviční většina (**50,3 %** žáků SOŠ a **58,1 %** žáků SG) nesetkala ve škole s jakoukoliv aktivitou na tak zásadní téma jako je šikana.

3.4.2 Interpretace rozhovorů

Odpovědi respondentů na otázky týkající se průběhu jejich coming outu jsou velmi individuální a shodují se jen v několika málo bodech. První kategorií a prvním společným znakem je průběh vnitřního i vnějšího coming outu na střední škole nebo těsně po ukončení střední školy.

Většina respondentů popisuje začátky vnitřního coming outu podobně. O pocitech, které prožívali a se kterými se museli uvnitř sebe samotných vyrovnávat, mluví jako o strachu, zmatku, popírání a většina výpovědí se shoduje.

A: „Nejnáročnější bylo určitě přenést se přes to, že už to není jenom myšlenka v hlavě, ale tím, že to vyslovím nahlas, se to stane realitou nejen pro mě. A to bylo takový nejtěžší, protože já jsem si to dlouho nechtěla připustit. Takže určitě největší dílek všeho toho, co se mi honilo hlavou, byl strach. Protože samozřejmě jako asi většina z nás jsem se bála to říct rodičům. Furt jsem se přesvědčovala, že... třeba to tak nemám... třeba je to nějaký chvilkový poblouznění a pak se všechno vrátí v uvozovkách do normálu no... ale nevrátilo.“

B: „ale v té době, kdy si vlastně říkáš, že to tak určitě není a že vlastně ani nechceš, aby to tak bylo, protože to říkají ostatní a ty přece znáš sebe dobře, tak proč by to oni měli vědět líp... A nějak jakoby seš v tom kruhu a furt o tom přemýšlíš a zároveň to popíráš a zároveň se snažíš, aby to, co říkají, nebyla pravda, ale zároveň víš uvnitř, že to možná pravda je.“

C: „Pro mě to bylo tak bolestivý téma si to uvědomit a byla jsem z toho zmatená a vlastně jsem nevěděla, za kým s tím jít. Byl to docela záhul a neměla jsem se za to ráda.“

D: „Nejtěžší pro mě bylo, když mi došlo, že to, že bych byla s holkou, tak by nešlo čistě jen o úlet, ale že bych s ní klidně chtěla i vztah. A asi to mě zaskočilo, že jsem to najednou tak začala brát.“

Druhou kategorií je pomoc a podpora blízkého člověka se stejnou nebo podobnou sexuální orientací. Všichni respondenti viděli největší útěchu a podporu právě v někom takovém a právě tato podpora znamenala pro respondenty podstatnou pomoc v procesu vnějšího coming outu.

A: „Já jsem to vlastně úplně poprvé řekla kamarádce, spolužačce, protože jsem tak nějak vycítila, že to asi bude mít stejně, nebo...aspoň podobně. Takže jsem cítila důvěru, že asi k ní si to můžu veřejně nějak dovolit.“

B: „... já jsem totiž úplně změnil sortu lidí, se kterými jsem se stýkal, a většina z nich byli cizinci, Američani většinou, a spousta z nich byla ať už bisexuální, gayové, trans... a byla to taková víc LGBT friendly skupina, díky který jsem pak začal jakoby víc experimentovat a hledat se. A víceméně díky tomu to všichni brali v pohodě.“

C: „ono to bylo takový...jednodušší se vyoutovat hlavně kvůli tomu, že kolem mě byli lidi, který se taky vyoutovali. My právě ve třídě měli dost bi lidi a byl tam i jeden trans kluk a ten je teda teď žena. Ve druháku jsem si pak našla partu kamarádek a nějak se to začalo nabalovat a vlastně kamarádky byly všechny teplý a to bylo úplně skvělý. Protože jsme vlastně to téma spolu hodně probíraly a žily jsme spolu takový hustý bohémský životy a já jsem si mohla hodně věcí o sobě uvědomit, spoustu věcí si v sobě vyřešit.“

D: „Myslím si, že na mě mělo takový zásadní vliv, když moje kamarádka vstoupila do lesbického vztahu a když jsme se o tom bavily, tak jsem si začala i víc uvědomovat svoji sexualitu, právě na tý střední.“

Třetí kategorií jsou zkušenosti s kolektivem na střední škole, které se u respondentů mírně liší. Někdo popisuje bezproblémové vztahy ve třídě, někdo naopak zkušenosti s homofobní šikanou nebo narušenými vztahy. Každopádně se všichni shodují na tom, že střední škola pro ně byla v období coming outu velmi důležitým milníkem.

A: „Potom v tom čtvrtáku, když už to vlastně věděli všichni, tak se na mě nikdy nikdo nedíval jinak, vlastně mě pořád brali stejně, některé spolužačky možná i lépe (smích). Na tý pajdě jsme měli vlastně kolektiv ženských, asi by to bylo jiný, když bych byla kluk mezi klukama.“

B: „No na tý střední jsem samozřejmě... už jsem něco začal na sobě vnímat, ale nikdy jsem to nepřiznal, ale bylo to asi z důvodu toho nepřátelského klimatu, co tam bylo. U mě to bylo trošku už na základce, že se mi nějaký ty spolužáci smáli, že jako „haha, tady je ten gay“, „haha, buzík“. Ale prostě v sedmý, v osmý třídě nevíš... Ale tím, že mě takhle šikanovali, tak jsem se spíš utvrzoval v tom, že to tak asi nebude.“

C: „Nejnáročnější byly asi ty pochybnosti, jak mě budou vnímat ostatní... i když to zní dost hloupě, ale furt jsem byla na střední škole a furt mi dost záleželo na tom, jak budu vnímaná ostatními spolužáky. Taky jsem měla vztah s jednou holkou a u ní ve třídě... tam ty lidi to moc ne že nebrali, ale bylo to takový pozdvižení, takže to mi nebylo úplně příjemný, že se to tak hodně řešilo. Taky spousta přátelství kvůli tomu vymizela a rozpadla se, a i tohle bylo nejtěžší, že jsem se zamilovávala do svých spolužaček a těm to bylo nepříjemný.“

D: „Vlastně to asi změnilo to moje vnímání toho kolektivu na střední, protože jsem začala víc přemýšlet nad tím, jak se ke mně určité holky chovají a proč, a jestli v tom je třeba ještě něco jiného než jen snaha o přátelství. On je ještě rozdíl v tom, že na té střední škole ještě pořád převládá taková ta snaha o to zapadnout do určité škatulky, člověk pořád má před sebou nějaké parametry o tom, jak by měl vypadat, aby nijak nevyčůhoval.“

Čtvrtou kategorií a zároveň zajímavým bodem rozhovorů je shoda na nedostatečné informovanosti před několika lety ve srovnání s tím, jaký přístup k informacím je nyní. I tento fakt některým respondentům pomohl v procesu coming outu i v dalším životě. Jejich zmatek a strach, který prožívali, dávají také za vinu právě nedostatku informací.

A: „Myslím si, že nějakých pár let dozadu, kdy jsem to opravdu řešila poprvé nahlas, tak si myslím, že ta doba byla pořád dost odlišná od té dnešní. Ono to šlo hrozně rychle dopředu, hrozně moc informací skrz internet se dostalo do povědomí až během posledních třeba pěti let. Dneska už vlastně mi přijde, že je toho plnej Instagram a plnej Facebook, plný sociální sítě a že je to takový, že ty lidi se necítí tolik sami v týhle situaci a že vlastně jsou naopak vyzyvaný k tomu, aby se toho nebáli a aby do toho otevřeně šli, což mě vlastně tenkrát v tomhle ta sebedůvěra chyběla.“

B: „Myslím, že by určitě pomohla větší informovanost ve škole. Mně teda třeba nejvíc pomohlo, že jsem byl v prostředí s těmi cizinci, pro které to bylo úplně normální, neukazovali na to, neříkali to. Je lepší, když o tom lidé ví, ale stejně furt záleží na tom okolí. Záleží, jak je to podaný, samozřejmě ne všechno, co se toho týká, může být správně podaný a správně pochopený.“

C: „Mám pocit, že teď už je to třeba daleko víc běžný a mám pocit, že to v tom taky hrálo roli, že v tý mojí době ještě před pár lety tam ta znalost toho, že lidi můžou mít rádi stejný pohlaví, ještě nebyla. To bylo těžký pro ten můj vnitřní coming out, že jsem si nemohla nikde nic jako najít, že vlastně by to lidi někde sdíleli, nebo že bych si četla diskuse jako dělám dodnes na Instagramu a na různých portálech a na Facebooku. Takže mi chyběly ty informace, to, že bych se mohla uklidnit, že to tak někdo taky má. A teď i tou dobou, jak se o tom víc všude mluví, tak mám pocit, že už to mám v sobě dořešený tak na 80 %.“

D: „Dřív to bylo určitě jiný, ale já si myslím, že dnešní doba už je strašně vstřícná ke gayům a celkově k LGBT skupině a že dneska jsou prakticky výjimky lidi, co jsou čistě hetero.“

3.4.3 Porovnání výsledků rozhovorů

Následující tabulka porovnává, jakým způsobem se shodují, nebo naopak rozcházejí odpovědi respondentů z hlediska jednotlivých kategorií.

Tabulka č. 1 – Výsledky rozhovorů

	Respondent A	Respondent B	Respondent C	Respondent D
1. kategorie – Průběh coming outu na střední škole	Strach, přesvědčování sama sebe o opaku	Popírání homosexuality uvnitř sebe samotného, pochyby o přesvědčení ostatních	Zmatek, nenávisť vůči sobě samotné	Zaskočení vlastním vztahem k budoucnosti s osobami stejného pohlaví
2. kategorie – Podpora a pomoc	Spolužačka se stejnou orientací	Cizinci a LGBTQI+ skupina	Kamarádky se stejnou orientací	Kamarádka se stejnou orientací
3. kategorie – Třídní kolektiv	Beze změny, stejný přístup spolužáků	Nepřátelské klima, homofobní šikana od spolužáků	Nepříjemné pocity, rozvrácená přátelství	Snaha zapadnout, změna ve vnímání kolektivu
4. kategorie – Informovanost, osvěta	Nedostatek informací v minulých letech oproti současnosti	Nedostatečná informovanost ve škole	Nedostatek informací	Rozdíl v obecném vnímání LGBTQI+ skupiny před několika lety a dnes

Soudě dle průběhu všech rozhovorů je překvapivé, že se v těchto kategoriích respondenti vůbec shodují, neboť každý jeden rozhovor je natolik jedinečný a odpovědi natolik originální, že je ku podivu, že v těchto zásadních záležitostech dochází z většiny k podobnému výsledku. Z této tabulky můžeme konkrétní shody či neshody pozorovat.

V první kategorii – průběh vnějšího coming outu na střední škole, mají respondenti přibližně stejné zkušenosti s pocity, kterými si procházeli.

Druhá kategorie, která ukazuje, kdo byl jedincům v procesu coming outu nejvíce nápomocný, také odhaluje shodné odpovědi, a to pomoc od kamarádů či spolužáků, kteří si procházeli stejným či podobným procesem. Respondent B uvádí podporu ze strany cizinců, zejména Američanů, kde je pochopitelná větší otevřenost a tolerance vůči podobným tématům.

V rámci třetí kategorie týkající se třídního kolektivu a školního prostředí můžeme vidět shodu u tří respondentů (nepříjemné pocity, nevyhovující klima, šikana atd...), zatímco respondentka A uvádí opačnou zkušenost, kterou vysvětluje především čistě dívčím kolektivem ve třídě, který je obvyklý pro střední pedagogické školy.

Poslední kategorie označuje shodné názory respondentů na nedostatečnou informovanost v době, kdy procházeli coming outem. Respondentky A a C pokládají nedostatek informací ohledně homosexuality za jeden z faktorů, který mohl vést k tomu, že se necítily během procesu coming outu tak sebevědomé, jak by jinak mohly. Respondenti zmiňují obrovskou změnu v množství informací, které je dostupné v současné době oproti časům, kdy si právě coming outem procházeli, tj. 4 – 6 let zpět. Respondentka D uvádí, že je již přístup k jedincům s odlišnou sexuální orientací v současnosti velmi vstřícný, tento dojem však může plynout ze skutečnosti, že se sama identifikuje jako bisexuál a může mít tedy lepší zkušenosti s přijetím od okolí než např. gayové a lesby.

3.5 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Cílem praktické části bylo zjištění přístupu k jedincům s odlišnou sexuální orientací ze strany žáků středních škol v Karlovarském kraji. Na základě cíle výzkumu byly formulovány konkrétní výzkumné otázky, na které odpovídá právě tato kapitola.

Původním záměrem dotazníkového šetření bylo mimo jiné také srovnání odpovědí žáků prvních, druhých, třetích a čtvrtých ročníků vybraných středních škol, které by mohly více odhalit, jakým způsobem může věk respondentů hrát roli v přístupu k takto citlivému tématu, jako je právě homosexuální orientace či sexuální orientace obecně. Zajímavé však je, že odpovědi žáků jednotlivých ročníků střední školy se nijak zásadně neliší. Z toho vyplývá, že věk respondentů nemá v tomto případě žádný vliv na jejich názory. Rozdíly

v některých odpovědích však můžeme pozorovat u žáků ze středních škol a žáků ze sportovního gymnázia. Pohlaví respondentů nebylo v žádném ohledu plánovaným zkoumaným jevem, nicméně můžeme logicky vyvozovat, že žáky sportovního gymnázia budou z větší části muži, a tím pádem může být do jisté míry právě tímto výzkum ovlivněn.

První výzkumná otázka se týkala postojů žáků středních škol k homosexuálně či jinak orientovaným jedincům. Na základě odpovědí můžeme s jistotou říci, že téma jako takové shledávají žáci aktuálním a jsou vůči němu otevření, ve třídách však z většiny není obecně toto téma nějak zvláště reflektováno.

Odpověď na výzkumnou otázku, která směřovala k začlenění takového jedince do kolektivu a ke třídnímu klimatu, není tak jednoznačná. Co se týče dotazníkového šetření, změnu klimatu a vztahů uvnitř kolektivu připouštějí spíše žáci ze sportovního gymnázia než z ostatních středních škol, na tom, že si takový žák může připadat vyčleněný z kolektivu, se ale shodují. Buď si takovou situaci dokáží dobře představit, a nebo vycházejí z nějakých zkušeností, čemuž by odpovídal i fakt, že se již někteří z nich setkali přímo s homofobní šikanou, která vychází z nenávisti vůči jedincům s jinou než heterosexuální orientací. Z rozhovorů vyplývá, že s nějakou formou vyčlenění, nepříjemných pocitů či šikany mají zkušenosti tři ze čtyř respondentů, a tudíž by se dalo říci, že za přítomnosti spolužáka s odlišnou sexuální orientací mohou opravdu v klimatu třídy, vztazích a kolektivu nastat změny v negativním slova smyslu.

Třetí výzkumná otázka nedopadla dle odpovědí příliš pozitivně. Informovanost a jakákoliv osvěta ze strany pedagogů a školy je v tomto ohledu prakticky nulová, a ačkoliv dle některých žáků škola věnuje prostor alespoň problematice šikany, tuto snahu nezaznamenala ani polovina vybraných respondentů. V souvislosti s tímto závěrem autorka zmiňuje také vlastní předešlý výzkum v rámci absolventské práce, která se věnuje postojům pedagogů základních škol k homoparentalitě, tedy rodičovství osob stejného pohlaví. Výzkum byl realizován prostřednictvím rozhovorů se sedmi pedagogy základních škol a poukazuje na pozitivní, nediskriminující a otevřený postoj respondentů v této otázce. Jak pedagogové, kteří nemají reálné zkušenosti s přítomností žáka pocházejícího ze stejnopohlavní rodiny ve své třídě, tak pedagogové, kteří tuto zkušenost mají, se k otázce homoparentality staví více než kladně, přesto potvrzují nedostatečnou

informovanost ohledně problematiky homosexuality a souvisejících témat ze strany školy.⁵⁷

⁵⁷ PAVELKOVÁ, Barbora. *Postoj pedagogů základních škol k homoparentalitě*. Praha, 2020. Absolventská práce. Vyšší odborná škola sociálně právní – Jahodovka. Mgr. Monika Havlíčková.

ZÁVĚR

Období dospívání a škola do značné míry ovlivňují celkový vývoj každého jedince, jde tedy o období zásadní pro budoucí život. Pokud se v průběhu vzdělávacího procesu objeví nežádoucí jev, je potřeba ho odhalit a vyřešit. Homofobie je aktuálním problémem a homofobní šikana může mít, stejně jako kterákoliv jiná šikana, zásadní negativní vliv na další vývoj a budoucí život homosexuálně orientovaného jedince. Proto je důležité zabývat se mapováním aktuálního třídního klimatu na středních školách a zjišťováním názorů středoškoláků na homosexuálně orientované spolužáky.

Teoretická část bakalářské práce představila pojmy jako *homosexualita*, *sexuální orientace*, *identita*, *gender* aj., které jsou klíčové pro celou práci. Vzhledem k tomu, že zásadním tématem celé práce je *coming out*, věnovala se první kapitola i jemu a to podrobně, včetně přidružených poruch, které mohou nejen v rámci *coming outu* u některých jedinců propuknout. Dalším podstatným pojmem, který byl podrobněji přiblížen je *homofobie* neboli odpor k homosexualitě a jejím nositelům.

Druhá kapitola teoretické části práce plynule přešla k tomu, jak se homosexualita odráží ve školním prostředí a do jakých aspektů se může promítnout. Druhá kapitola představila *pubescenci* a související *sebepojetí* jedince, které se zásadně dotváří právě v tomto vývojovém období, dále se věnovala třídnímu kolektivu a klimatu a v neposlední řadě uvedla několik organizací zabývajících se právě tematikou homosexuality, transsexuality, homoparentality atd.

Praktická část práce zkoumala několik otázek a k výzkumu využila jak dotazníkové šetření ve třídách vybraných středních škol, tak polostrukturované rozhovory se samotnými jedinci s odlišnou sexuální orientací, které umožnily prozkoumání problému do hloubky a zaznamenání co nejširšího spektra veškerých souvislostí. Jedním z dílčích cílů bylo zjistit, jak jsou tito jedinci svými spolužáky přijímáni a jaký postoj vůči nim spolužáci zaujímají, dalším cílem bylo zmapování třídního klimatu a poslední zkoumanou otázkou byla informovanost žáků ohledně problematiky homosexuality a dalších souvisejících témat ze strany učitelů, potažmo školy. Dotazníkové šetření odhalilo značné rozdíly v odpovědích žáků středních škol a žáků sportovního gymnázia, tyto odpovědi byly porovnány, v zásadě bychom tyto rozdíly mohli popsat jako větší otevřenost a vstřícnost vůči spolužákovi s odlišnou sexuální orientací ze strany středních škol,

a naopak odmítavější a uzavřenější přístup žáků sportovního gymnázia. Zásadní otázkou, kterou odhalilo jak dotazníkové šetření, tak rozhovory se čtyřmi respondenty, je otázka informovanosti a realizované osvěty na středních školách. V tomto případě k rozdílu v jednotlivých odpovědích téměř nedošlo, a naopak zde můžeme hovořit o většinové shodě na tom, že informovanost v problematice homosexuality či obecně sexuální orientace je mizivá. Ze stran vedení škol by tedy bylo vhodné zvážit, zda není zařazení této problematiky do běžné výuky (i vzhledem k aktuálnosti tohoto tématu) žádoucí, mohlo by pak dojít nejen ke zlepšení pohledu žáků na jedince s homosexuální či jakoukoliv jinou odlišnou sexuální orientací, ale i k ulehčení průběhu coming outu jedinců, kterých se toto dotýká.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.

BLATNÝ, Marek. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3434-7.

BOURCET, Stéphane a Isabelle GRAVILLON. *Šikana ve škole, na ulici, doma: jak bránit své dítě: praktický průvodce pro rodiče, pedagogy a vychovatele*. Praha: Albatros. Albatros Plus, 2006. ISBN 80-00-01552-8.

BRZEK, Antonín. *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4.

ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2742-4.

ČECHOVÁ, Helena, HAJDÍKOVÁ, Lada. *Duhová příručka pro vyučující*. Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z.s. (PROUD), 2016. ISBN 978-80-88175-02-5

ESLAVA GALÁN, Juan. *Láska a sex ve starém Řecku*. Přeložil Jan SCHEJBAL. Praha: Ikar, 2003. ISBN 80-249-0244-3.

FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1030-6.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2284-9.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Děti a jejich sexualita: rádce pro rodiče a pedagogy*. Brno: CPress, 2014, Jan Kaňák. ISBN 978-80-264-0290-9.

KOLLEROVÁ, Lenka, POSPÍŠILOVÁ, Anna, JANOŠOVÁ, Pavlína. *Šikanování na školách*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2020. ISSN 2464-6245

MAREŠ, Jiří a Stanislav JEŽEK. *Klima školní třídy: dotazník pro žáky*. Evaluační nástroje. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87063-79-8.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Láska je láska: když choděj kluci s klukama a holky s holkama*. Brno: GaTe, 2007. ISBN 978-80-239-9050-8.

PAVELKOVÁ, Barbora. *Postoj pedagogů základních škol k homoparentalitě*. Praha, 2020. Absolventská práce. Vyšší odborná škola sociálně právní – Jahodovka. Mgr. Monika Havlíčková.

PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava a Jan RABOCH. *O sexualitě a partnerských vztazích*. Praha: Galén, 2005. Makropulos. ISBN 80-7262-323-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1.

SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit: doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009. ISBN 978-80-7440-016-2.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

KURUC, Andrej, SMITKOVÁ, Hana. *Odporúčania a podnety pre psychologov a psychologičky, ktorí pracujú s lesbickými/ gejskými/ bisexuálnymi/ transrodovými (LGBT) klientmi a klientkami*. Bratislava: Iniciativa Inakosť. ISBN 978-80-970856-0-5

ONDRISOVÁ, Sylvia, a kol. *Neviditeľná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. Bratislava: Nadácia občan a demokracia, 2002. ISBN 80-968528-5-X.

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (Antidiskriminační zákon)

Seznam použitých internetových zdrojů

Být LGBT+ v Česku. *Výzkum veřejného ochránce práv 2019*. Spisová značka: 4/2019/DIS/KS Č. j.: KVOP-20519/2019. [online]. 2019 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>

České školy pod lupou: výzkum homofobie a transfobie na školách: Czech schools through the looking glass: national research on homophobia and transphobia. Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, 2016. Výzkumné zprávy. ISBN 978-80-88175-03-2. Dostupné z: https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/cz_-proud_final_report.pdf

KUTÁLKOVÁ, Petra. Hlasy dětí z rodin gayů a leseb. Koalice za manželství: 2018. [online] [cit. 2022-02-04] Dostupné z: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/zamanzelstvi/pages/1923/attachments/original/1527087384/Hlasy_deti_z_rodin_gayu_a_leseb.pdf?1527087384

Mezipatra na školách. *Mezipatra queer filmový festival - Home* [online] 2022 [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://www.mezipatra.cz/program/mezipatra-na-skolach.html>

Naše poslání. *Queer Geography* [online] 2019 [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/o-nas/>

Vzdělávání. *Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu*. [online] [cit. 2022-01-04] Dostupné z: <http://proud.cz/vzdelavani.html>

WEISS, Petr. Poruchy pohlavní identity. *Psychiatrie pro praxi*. Přehledové články [online] [cit. 2022-02-06] Sexuologický ústav VFN a 1. LF UK, Praha. Dostupné z: <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2012/03/03.pdf>

SEZNAM ZKRATEK

atd. – a tak dále

aj. – a jiné

LGBT – skupina leseb, gayů, bisexuálních a transsexuálních osob

LGBTQI+ - skupina leseb, gayů, bisexuálních, transsexuálních, queer, intersexuálních a dalších osob

tj. – to je

tzn. – to znamená

SEZNAM GRAFŮ

Grafické znázornění č. 1 – Jaký typ školy studuješ?	38
Grafické znázornění č. 2 – Ve kterém jsi ročníku?	39
Grafické znázornění č. 3 – Myslíš, že je téma sexuální orientace v současné době aktuální?.....	39
Grafické znázornění č. 4 – Myslíš, že mají tví spolužáci potřebu řešit sexuální orientaci?	40
Grafické znázornění č. 5 – Umíš si představit, že by byl tvůj nejlepší kamarád odlišně sexuálně orientovaný?.....	40
Grafické znázornění č. 6 – Jaká by byla tvá reakce, když bys zjistil/a, že je ve třídě takto orientovaný žák?	41
Grafické znázornění č. 7 – Myslíš, že by mohlo nějak negativně ovlivnit vztahy ve třídě, kdybyste měli spolužáka s odlišnou sexuální orientací?	41
Grafické znázornění č. 8 – Připouštíš, že by mohly nastat změny v klimatu třídy, kdyby byl v kolektivu přítomný žák s odlišnou sexuální orientací?.....	42
Grafické znázornění č. 9 – Myslíš, že se z nějakého důvodu může žák s jinou sexuální orientací cítit vyčleněný z kolektivu?	43
Grafické znázornění č. 10 – Došlo někdy u vás ve třídě nebo ve škole k vyčleňování někoho, kdo je nebo se může jevit jako odlišně sexuálně orientovaný?.....	43
Grafické znázornění č. 11 – Stal/a ses někdy svědkem homofobní šikany?	44
Grafické znázornění č. 12 – Probírali jste někdy s učitelem, jak přijímat jedince, kteří jsou jinak sexuálně orientovaní?.....	45
Grafické znázornění č. 13 – Probíhá (proběhla) na vaší škole výuka (přednáška, beseda) o tématech týkajících se sexuální orientace či pohlavní identity?	45
Grafické znázornění č. 14 – Měli jste někdy přednášku, besedu či jinou aktivitu týkající se šikany či homofobní šikany?	46

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Výsledky rozhovorů	50
--	-----------

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Vzor dotazníku	I
Příloha B – Příklad: vyplněný dotazník	IV
Příloha C – Přepis rozhovoru s respondentkou „A“	VI

Příloha A – Vzor dotazníku

1. Jaký typ školy studuješ?

- A) Střední (odbornou) školu
- B) Odborné učiliště
- C) Gymnázium

2. Ve kterém jsi ročníku?

- A) v prvním
- B) ve druhém
- C) ve třetím
- D) ve čtvrtém

3. Myslíš, že je v současné době aktuální téma sexuální orientace?

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

4. Myslíš, že mají tví spolužáci potřebu řešit sexuální orientaci?

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

5. Umiš si představit, že by byl tvůj nejlepší kamarád odlišně sexuálně orientovaný?

(pozn. odlišná sexuální orientace = jakákoliv jiná než heterosexuální)

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

6. Jaká by byla tvá reakce, když bys zjistil/a, že je ve třídě takto orientovaný žák?

A) pozitivní

B) negativní

C) neutrální

7. Myslíš, že by mohlo nějak negativně ovlivnit vztahy ve třídě, kdybyste měli spolužáka s odlišnou orientací?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

8. Připouštíš, že by mohly nastat změny v klimatu třídy, kdyby byl v kolektivu přítomný žák s odlišnou sexuální orientací?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

9. Myslíš, že se z nějakého důvodu může žák s jinou sexuální orientací cítit vyčleněný z kolektivu?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

10. Došlo někdy u vás ve třídě nebo ve škole k vyčleňování někoho, kdo je nebo se může jevit jako odlišně sexuálně orientovaný?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

11. Stal/a ses někdy svědkem homofobní šikany? (pozn. homofobní = vycházející z nenávisi vůči jedincům, kteří mají jinou než heterosexuální orientaci)

A) Ano

B) Ne

12. Probírali jste někdy s učitelem, jak přijímat jedince, kteří jsou jinak sexuálně orientovaní?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

13. Probíhá (proběhla) na vaší škole výuka (přednáška, beseda) o tématech týkajících se sexuální orientace či pohlavní identity?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

14. Měli jste někdy přednášku, besedu či jinou aktivitu týkající se šikany či homofobní šikany?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

Příloha B – Příklad: vyplněný dotazník

Milí studenti, chtěla bych vás tímto poprosit o vyplnění krátkého dotazníku, který vám zabere zhruba 10 minut. Dotazník zjišťuje, jaký názor a přístup mají studenti středních škol k odlišně orientovaným jedincům. Děkuji za vyplnění a váš čas.

1. Jaký typ školy studuješ?

- A) Střední odbornou školu
- B) Odborné učiliště
- C) Gymnázium

2. Ve kterém jsi ročníku?

- A) v prvním
- B) ve druhém
- C) ve třetím
- D) ve čtvrtém

3. Myslíš, že je v současné době aktuální téma sexuální orientace?

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

4. Myslíš, že mají tví spolužáci potřebu řešit sexuální orientaci?

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

5. Umíš si představit, že by byl tvůj nejlepší kamarád odlišně sexuální orientovaný? (pozn. odlišná sexuální orientace = jakákoliv jiná než heterosexuální)

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

6. Jaká by byla tvá reakce, když bys zjistil/a, že je ve třídě takto orientovaný žák?

- A) pozitivní
- B) negativní
- C) neutrální

7. Myslíš, že by mohlo nějak negativně ovlivnit vztahy ve třídě, kdybyste měli spolužáka s odlišnou orientací?

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

8. Připouštíš, že by mohly nastat změny v klimatu třídy, kdyby byl v kolektivu přítomný žák s odlišnou sexuální orientací?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

9. Myslíš, že se z nějakého důvodu může žák s jinou sexuální orientací cítit vyčleněný z kolektivu?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

10. Došlo někdy u vás ve třídě nebo ve škole k vyčleňování někoho, kdo je nebo se může jevit jako odlišně sexuálně orientovaný?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

11. Stal/a ses někdy svědkem homofobní šikany? (pozn. homofobní = vycházející z nenávisti vůči jedincům, kteří mají jinou, než heterosexuální orientaci)

A) Ano

B) Ne

12. Probírali jste někdy s učitelem, jak přijímat jedince, kteří jsou jinak sexuálně orientovaní?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

13. Probíhá (proběhla) na vaší škole výuka (přednáška, beseda) o tématech týkajících se sexuální orientace či pohlavní identity?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

14. Měli jste někdy přednášku, besedu či jinou aktivitu týkající se šikany či homofobní šikany?

A) Ano

B) Ne

C) Nevím

Příloha C – Přepis rozhovoru s respondentkou „A“

Ve kterém ročníku probíhal tvůj coming out?

A: *Ve druháku myslím, přelom prváku a druháku.*

Kdo nebo co ti v tomto procesu nejvíc pomáhalo?

A: *Já jsem to vlastně úplně poprvé řekla kamarádce, spolužačce, protože jsem tak nějak vycejtila, že asi bude mít to jako stejně, nebo (úsměv) ...aspoň podobně. Takže jsem cítila důvěru, že asi k ní si to můžu jako veřejně nějak dovolit se o tom tématu bavit, načež ona to pochopila samozřejmě, protože později se ukázalo, nebo přiznala mi, že to má vlastně úplně stejně. No potom až vlastně jsem to řekla svojí nejlepší kamarádce, která byla asi mojí největší oporou po celou tu dobu toho coming outu no a asi se musím tyjo do toho období docela vrátit, ale jo... je to tak. A ještě teda jedna učitelka ... byla to učitelka, který jsem se s tímhle problémem svěřila a když to bylo pro mě nejtěžší a dokonce jsem i plakala při tom mým největším mým coming outu vlastně doma, tak ona byla ochotná za mnou dokonce přijet, což jsem jí teda vymluvila nakonec, že to teda zvládnou, ale uklidnila mě a všechno se mnou prodiskutovala. Druhej den jsem se za ní stavila ve škole a vlastně mě tak jako objala nejen fyzicky, ale opravdu jako psychicky v tom mým rozpoložení, že vlastně všechno bude dobrý. Vysvětlila mi, že všechno chce čas, že se všechno srovná, že to není tragédie, že to není konec světa a že mám právo na to žít tak, jak chci a že nedělám nic špatnýho...A že zná i spoustu studentek, který se cejtily stejně jako já... A ať prostě vydržím, kdyby cokoliv, že je tady pro mě a že mi vždycky pomůže, za což jsem ji dodnes strašně vděčná a často si na to vzpomenu, když se k tomuhle tématu vracím nebo když se se mnou někdo o něčem takovým baví, tak prostě ona v tu dobu byla opravdu oporou, když jsem to potřebovala. Ona si potom promluvila bokem s mojí mamkou, protože se s ní setkala v rámci nějaké praxe a strašně jako hezky... Dneska už je to všechno v pořádku, mamka miluje mě i mojí přítelkyni, ale tenkrát, jak to bylo čerstvý, tak se s tím taky potřebovala nějak jako sžít a porozumět mi a to ta paní učitelka jí jako byla taky vlastně nejen pro mě, ale i pro mojí mamku tímhle rozhovorem, co s ní vedla byla taky vlastně oporou. Takže... jako klobouk dolů a dodneška jsem vděčná no. Takže mám vlastně samý*

hezký zkušenosti, když to tak vezmu, možná oproti jiným lidem, co si procházeli tím samým.

Co bylo pro tebe při tomto procesu nejnáročnější?

A: Noo.. nejnáročnější bylo určitě přenést se přes to, že už to není jenom myšlenka v hlavě, ale tím že to vlastně vyslovím nahlas se to stane realitou aspoň pro někoho jiného, než jenom pro mě. A to bylo takový jako nejtěžší, protože já jsem si to vlastně dlouho nechtěla připustit, protože přeci jen v našem státě pořád... a v té době... ono to šlo teda strašně rychle... já teda trochu asi teď přeskočím jo... že v našem státě to ještě není úplně běžná záležitost alespoň legislativně, nebo se o tom nějak jako... jako třeba to manželství a podobně, není to nikde v nějakých osnovách vyloženo, že by se to nějak hlouběji probíralo, že prostě to takhle někdo cítí tu orientaci a není to vlastně nic špatného... tak jsem se teda snažila nad tím nějak... si to moc nepřipouštět. Ne že bych se cejtla, že je to něco zakázaného, to určitě ne.

Můžeš nějak popsat reakce dalších spolužáků na tvůj coming out?

A: Reakce byly určitě kladný a dá se říct že vždycky našťestí... Ta moje spolužačka, ta se vlastně jen usmála, že na tom přece nic není a že si to vlastně stejně myslela, protože jsem tou dobou dost řešila mojí nejlepší kamarádku (smích), asi trochu nezdravějším způsobem pořád. Tak asi poznala, že to nebude jen kamarádka, že to asi řeším i trochu jinak. A myslím, že jsem jí na to právě proto docela upozornila, ač teda nevyřčeně, ale později jsem jí to vlastně tadytím potvrdila. Potom v tom čtvrtáku, když už to vlastně věděli všichni, tak se na mě nikdy nikdo nedíval jinak, vlastně mě pořád brali stejně. Na tý pajdě jsme měli vlastně kolektiv ženských, ony ty holky jsou v tomhle... asi by to bylo jiný, když bych byla kluk mezi klukama... holka mezi holkama to je... takový.. asi jakože jsme si o tom pokecaly, zasmály a v pohodě no.

Takže jsi nezaznamenala žádnou změnu chování těch spolužáků k tobě před coming outem a po?

A: Určitě nezaznamenala.

Myslíš, že mohla tvoje sexuální orientace nějak ovlivňovat atmosféru ve třídě?

A: *Ne, ne ne, vůbec. Fakt, když se zamyslím zpětně, tak nijak. Nebo o tom aspoň nevím.*

Takže na tebe spolužáci koukali úplně stejně jako na ostatní?

A: *Ano a některé spolužačky možná i lépe (velký smích) Jo, úplně v pohodě.*

Máš nějaké zkušenosti s homofobní šikanou?

A: *Já jsem nezažila osobně nikdy šikanu. Jen jsem byla svědkem šikany kluka, kterej je dneska shodou okolností gay, ale v té době to ještě nikomu neřekl a ani to asi sám nevěděl nebo to neřešil, ale ten teda šikanovanej byl no. On byl vždycky prostě trochu jinej a jako byl takovej, prostě slabší povaha... vycejtili to ti hajzlíci no... ale jako nepřikládala bych to tomu, že je gay. Ale to je jediná šikana v životě, se kterou jsem se takto napřímo setkala.*

Můžeš nějak blíže popsat, co se v tobě vnitřně odehrávalo tenkrát?

A: *Určitě největší dílek všeho toho, co se mi honilo hlavou byl strach. Protože samozřejmě jako asi většina z nás jsem se bála to říct rodičům no a rodině celkově. Protože samozřejmě každá holka... dcera... tak ten rodič si ji představuje v těch bílých šatech u toho oltáře s ženichem – chlapíkem nějakým, myslí si na ty děti, na tu klasickou budoucnost, tradiční a najednou jakoby jsem to měla zničit no... Takže, takový to... možná i trošičku sebeselhání v tom, že to tak mám, že jakoby nejdu podle plánu normálního života. A bála jsem se, že mě třeba jakoby.. ne vydědí, ale že se s tím prostě nesžijou, že to prostě nepřijmou. Že to bude takovej šok, že to bude v prčicích. Ač máme teda výbornej vztah s mamkou i taťkou, tak jsem se přesto bála. Tak to byl největší podíl a potom jako druhá stránka byla, že co řekneš nahlas, nemůžeš odříct. A že třeba to tak ještě není. Furt jsem se jako přesvědčovala, že třeba jako... třeba to tak nemám... třeba je to nějaký chvilkový poblouznění a pak se všechno vrátí v uvozovkách do normálu no... ale nevrátilo (smích) Takže tyhle dvě věci byly asi nejtěžší. A teď mě to určitě posunulo ke šťastnému životu, kterej jako jsem si vždycky přála asi už hrozně dlouho i před tou střední... určitě teda (úsmev) Akorát vlastně jsem se toho snu bála, že budu šťastná, že*

vedle mě bude žena. Ale nakonec se to stalo skutečností a dopadlo to dobře, takže mě to vlastně udělalo silnějším člověkem. Protože kdybych to neřekla, tak bych se určitě dodneška určitě strašně trápila vnitřně a trápil by se i ten kluk, co by byl se mnou a myslel by si, že jsme šťastný, takže bych určitě akorát ještě někomu ublížila, což by určitě nebylo dobře. Takže vlastně to ze mě udělalo silnějšího člověka a asi i docela tu sebedůvěru jsem dost nabyla v tomhle ohledu, jako že to tak prostě mám a že jsem na to vlastně dá se říct i pyšná, že to tak mám, je to prostě součást mého života. A především jsem našla holku, která mi změnila život, takže to je asi to nejdůležitější a nejhezčí, co se mi stalo, tím že jsem to nějak dokázala tenhle nějaký posun v životě.

Jakým způsobem probíhala na vaší škole osvěta ohledně tématu sexuální orientace a pohlavní identity?

A: Nijak (smích) ale třeba... myslím si že právě, třeba nějakých těch pár let dozadu, kdy jsem to opravdu řešila poprvé nahlas, tak si myslím, že ta doba byla pořád dost odlišná od té dnešní. Ono to šlo hrozně dopředu, hrozně moc informací skrz internet se dostalo do povědomí až během posledních třeba až pět let. Nebo ne do povědomí... ono to tady vždycky bylo, já to teď říkám, jak kdyby mi bylo padesát, ale že to potom se všechno tak hrozně urychlilo, že dneska už vlastně mi přijde že je toho plnej Instagram a plnej Facebook, plný prostě sociální sítě a že je to takový že ty lidi se cítí víc nebýt sami v týhle situaci a že vlastně jsou naopak vyzývaný k tomu, aby se toho nebáli a aby do toho otevřeně šli, což mě vlastně tenkrát v tomhle ta sebedůvěra chyběla.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Barbora Pavelková

Obor: Speciální pedagogika

Forma studia: Kombinovaná

**Název práce: Homosexuálně orientovaný jedinec ve vzdělávacím prostředí
vybraných středních škol**

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 9

Počet titulů českých použitých zdrojů: 20

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 7

Vedoucí práce: PaedDr. PhDr. Věra Kosíková Ph.D.